

Kavramsal Sanat Uygulamalarıyla Öğrencilerin Sanatsal İfade Biçimlerinin Geliştirilmesine İlişkin Eylem Araştırması

Action Research About Development Of Student's Artistic Form Of Expression By Conceptual Art Activities

Çiğdem Tanyel Başar**

Metin İnce***

To cite this article/Atf için:

Tanyel Başar, Ç. ve İnce, M.(2019). Kavramsal sanat uygulamalarıyla öğrencilerin sanatsal ifade biçimlerinin geliştirilmesine ilişkin eylem araştırması. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 7(1), 438-469.
doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.20m

Öz. 1960'lı yıllardan itibaren yaşanan teknolojik ve toplumsal gelişmelerin ışığında sanat alanında hızlı değişimler ve dönüşümler yaşanmış, sanatın ifade formları, düşünüş biçimleri farklılaşmıştır. Sanattaki bu değişimle birlikte, sanat eğitimi alanında da yeni bir yapılanmaya, planlamaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırmanın amacı, kavramsal sanat uygulamaları yoluyla öğrencilerin sanatsal üretimde özgün ifade biçimlerinin nasıl geliştirildiğini ortaya koymaktır. Araştırma, eylem araştırması modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın katılımcıları, 2012-2013 güz döneminde Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde Grafik Tasarım dersi alan 12 lisans öğrencisi ve dersi yürüten araştırmacıdan oluşmaktadır. Veriler, ders video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci günlüğü, araştırmacı günlüğü, öğrenci ürünleri ve doküman incelemelerinden elde edilmiştir. Araştırmanın verileri tematik analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Bulgulara göre öğrencilerin, araştırma ve sorgulama sürecini yaşayarak çevrelerine karşı farkındalık geliştirdiği görülmüştür. Öğrenciler kavramsal sanata ve günümüz sanatına olan uzak tavırlarını değiştirmişler ve anlamlandırma çabasına girmişlerdir. Araştırma bulgularından yola çıkılarak, öğrencilere sanat tarihi, görsel kültür, dijital sanat, güncel sanat pratikleri gibi çok yönlü günümüz sanatı anlayışına uygun dersler verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Sanat eğitimi, kavramsal sanat, güncel sanat eğitimi.

Abstract. Since the 1960's, rapid changes and transformations in the field of art have been experienced in the light of the technological and social developments that have been experienced, and the expression forms and thought forms of today's art have differentiated. With this change in the art, there was a need for a new structuring and planning in the field of art education. The purpose of this research is to demonstrate how students' original expression patterns in artistic production have been improved through conceptual art practices. The research was designed with an action research model. Participants of the research consist of 12 undergraduate students who took Graphic Design lesson in Fine Arts Education Department of Anadolu University in the fall semester of 2012-2013 and the researcher conducting the course. Data were collected from class video records, semi-structured interviews, student diary, researcher diary, student objects/products and social media interactions. Data of the research were resolved through thematic analysis method. According to findings, it has been seen that the students have developed awareness of their surroundings by experiencing the research and inquiry process. The students have changed their conceptions of art and their distant attitudes to contemporary art and have tried to make meaning. From the research findings, students can be taught various artistic approaches such as art history, visual culture, digital art and contemporary art practices.

Keywords: Art education, conceptual art, contemporary art education.

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 15.07.2018

Düzeltilme Tarihi: 16.12.2018

Kabul Tarihi: 10.01.2019

Giriş

Dadaizmden itibaren geleneksel yapısından sıyrılmaya başlayan sanat, temsilin dışına çıkmış, düşünsel bir yüzeye taşınmıştır. Sanatın geleneksel yapısını kırmasında, nesnelerin yeniden çoğaltılabilirliği önemli derecede etkili olmuştur. Bununla birlikte nesnelerin biriciklik durumu ortadan kalkmış ve nesne anlam değişikliğine uğramıştır. 1960'lı ve 1970'li yıllardan itibaren sanatta biçimcilikten öte düşünceye önem veren anlayışlar ortaya çıkmıştır.

Kavramsal sanat, sanata dördüncü boyutu getirmeyi amaçlamıştır ve bu doğrultuda nesnelerin görünen biçimlerinin dışındaki anlamlarına odaklanmıştır. Sol Lewitt (1967) kavramsal sanatta fikir ya da kavramın çalışmanın en önemli boyutu olduğunu ifade ederek bir sanatçının, sanatın kavramsal herhangi bir formunu kullandığında bu; bütün planlamanın ve karar vermenin daha önceden yapıldığını, icranın ise bir yükümlülükten kurtulma işi olduğunu belirtmiştir (Akt. Antmen, 2008, s.197). İlk başlarda “Düşünce sanatı”, “Enformasyon sanatı” gibi isimlerle anılsa da, minimalist sanatçı Sol Lewitt'in 1967 yılında yazdığı “Kavramsal Sanat Üzerine Paragraflar” isimli makalesiyle “Kavramsal Sanat” ismiyle anılmaya başlamıştır. Arazi üzerine yapılan müdahaleler, sanatçının kendi bedenini kullandığı performanslar ya da anlık gösterilerle oluşan happening türünde oluşumlar müzelerin, galerilerin sınırlarını aşarak açık havada izleyiciyi düşünmeye teşvik eder niteliğe bürünmüştür. Yapılan bu çalışmalarla sanatçı izleyiciyi estetik değerlerin dışında düşünmeye yönlendirmiş ve sanat nesnesinin metasal yönüne tepkide bulunmuştur (Antmen, 2008, 193).

Sanatta meydana gelen bu devrimsel dönüşümün öncüsü, Fransız sanatçı Marcel Duchamp olarak kabul edilir. Duchamp 1910'larda “hazır nesne” kavramını ortaya koyar ve ardından 1917 yılında “Çeşme” adlı yapıtının gündeme taşıdığı sorularla kavramsal sanatın düşünsel temellerini oluşturur. Hazır nesneler içinden en kışkırtıcı olanının bu eser olduğundan söz eden Bürger (2012), Duchamp'ın sergilediği eserin modernist estetik anlayışına, onun kavram ve kurumlarına olan tepkiselliğinden bahseder. Bununla birlikte “çeşme”, gündelik hayata dair sıradan bir nesneyi öyle bir sunar ki onun yararlılık bakımından taşıdığı önem, getirdiği yeni bakış açısıyla birlikte silinir, sunulan nesneye ait yeni bir düşünce oluşturur (s. 20).

Kavramsal sanat yapısı itibariyle biçimsel değerlere karşı çıkar, temeline düşüncel boyutu koyarak sanatın nesneyle olan ilişkisini sorgular. Sanatın estetik değerlerine uzak duruşuyla beraber, eseri beğeninin ötesinde tanıma ve bilme eylemi olarak görür. Kavramsal sanatta düşünce ya da kavramın en önemli kısım olduğunu belirten Sol Lewitt (1967), sanatın kavramsal bir biçiminin kullanılmasının, eserle ilgili bütün aşamaların planlarının yapılmasından sonra uygulamanın sadece bir ayrıntı olduğundan bahseder (Akt. Yılmaz, 2001, s. 173). Amerikalı sanatçı Douglas Huebler'in 1968 yılında kavramsal sanat üzerine yaptığı açıklamalarda, dünyada yeterince nesne olduğu için kendisinin de yeni bir tane daha eklemek istemediğini söylemesi, nesneye olan tavrını net bir biçimde ortaya koyar (Antmen, 2008, s. 200). Kavramsal sanatla birlikte nesnenin alınıp satılması, geleneksel dönemde olduğu gibi eserin kalıcılık düşüncesi terkedilmiş, sanat, sanatçı, sanat eseri, izleyici gibi tanımlar da değişerek yeniden biçimlenmiştir. Sanatçı eseri yaratan, ortaya koyan niteliğinden çıkarak düşünce üreten bir yapıya dönüşmüş, izleyici ise kimi zaman eserin bir parçası haline gelerek eserle bütünleşmiştir. Sanatçı izleyicinin eseri nasıl algıladığı yönünde müdahalede bulunmaz, her izleyici kendine ait parçalarla anlamlandırır çalışmayı. Sol Lewitt (1967) “Yapıt bitirilip bir kez imzalandıktan sonra, izleyicinin o yapıtı algılama şekli konusunda sanatçının müdahale şansı ortadan kalkar. Farklı insanlar aynı şeyi farklı bir şekilde anlar (Akt. Yılmaz, 2001, s.176)” sözleriyle bu durumu destekler. Sanat eserine baktığımızda teknik olanakların dışında varlığını ortaya koymuş, hatta kimi zaman düşüncenin kendisi bitmiş bir sanat eseri haline dönüşmüş, düşünce üretme sürecine ait olan planlar, eskizler, karalamalar belge niteliği taşıyarak eserin parçalarını oluşturmuştur.

1960'lı yılların sonlarında, sanatın tanımı değişmiş, sanat dünyası yeni kavramları, olguları tartışır duruma gelmiştir. Hızla yayılarak uluslararası platformda sesini duyuran kavramsal sanat, kendisinden sonra gelişen tüm akım ve anlayışların önünü açmıştır. Sunduğu sorgulayıcı ve eleştirel düşünsel yaklaşımı ile geleneksel sanat anlayışının boyutlarını değiştirme çabasında olan kavramsal sanatçıların düşünceleri, yapıtları ve yayınları, sanatın ne olduğu üzerine yeni görüşler oluşturmuştur. Sanatın “ne” olduğu ve “işlevi” üzerinde yarattıkları tartışma ve sorgulama ortamıyla birlikte yeni önermeler sunmuşlar, biçimci anlayıştaki yetenek yerine sınırsız yaratıcılığı öne sürmüşlerdir. Kavramsal sanat tek bir anlayışta değil, farklı ifade formlarıyla, yeni oluşumlar dahilinde gelişerek etkinliğini sürdürerek günümüze kadar uzanarak, resim, heykel gibi geleneksel türdeki çalışmaların kavramsallaşmasında etkili olmuştur.

Türkiye’de kavramsal sanatın oluşum sürecine bakıldığında, klasik anlamdaki plastik sanatlardaki ilk farklılaşma etkilerinin 1965 yılında sanatçı Altan Gürman ile başladığı görülür. Altan Gürman’la başlayan farklılaşma süreci, Kuzgun Acar, Füsün Onur, İlhan Koman, Şükrü Aysan, Ayşe Erkmen gibi sanatçıların bu sürece katkılarıyla devam eder. Ancak ülkenin o dönemki toplumsal yapısını incelediğimizde toplumsal ve siyasal anlamda zor bir dönemden geçtiği anlaşılır. Çağdaş sanatın Batı kökenli bir sanat olması ve Türkiye’nin ise doğu kökenli bir toplum olması ve dinin de etkisinin büyük olması sebebiyle toplumsal olarak farklı bir durum oluşmuştur. 1960 dönemi öncesinde Türk sanatı Batı kültüründen, batı sanatından etkilenmiştir ancak bu etkilenme Batı sanatının taklidi ile Türk sanatına aktarmacı tavır ile gerçekleşmiştir. Ancak 1960 ve 1970’li yıllarda klasik resim anlayışı hakim olsa da bazı sanatçıların çabaları ile çağdaş sanatı taklit etmeden anlama, yorumlama, inceleme girişimleri olmuştur. Bu girişimler o dönem için yavaş fakat bilinçli bir şekilde ilerlemiş ve Türkiye’de çağdaş sanatın alt yapısını oluşturmaya başlamıştır. 1960’lı yıllarda Altan Gürman ile başlayan süreçte, 1970’lerde çağdaş sanata olan ilginin arttığı görülmüş, 1980’lerde ise bu anlayışı benimseyen sanatçıların yaygınlaşmasıyla çağdaş sanat kabul görmüştür. Türkiye’de batıdaki sanat gelişiminde olduğu gibi Obje Sanatı/ Kavramsal Sanat/ Post-Kavramsal Sanat gibi geçiş dönemleri olamamış, Türk sanatçıları batıdaki sanat gelişimine göre çağdaş sanata geç bir tarihte başlamasıyla avantaj sağlayarak doğrudan Post-Kavramsal Sanat işlerinin üretildiği döneme denk gelmişlerdir (Özayten, 1992, s. 85).

Toplumda her yeni yapılanmanın kabul görme ve alt yapı oluşturma süreci zaman alır. Türkiye’de kavramsal sanatın ilk oluşumları ve gelişim süreci 1960’lı yıllardan 1980’li yıllara dek uzanan süreçte benimsenmiş ve kabul görmeye başlamıştır. İlk süreçte sözü geçen etkinlikler ve çalışmalar sadece İstanbul’da kabul görmüş, gerçekleştirilmiştir. Ancak sonraki dönemlerde Ankara, İzmir gibi şehirlerde de kavramsal sanat etkinlikleri görülmeye ve yayılmaya başlamıştır. Günümüzde sanat tanımının, sanatsal ifade araçlarının ve anlayışlarının değişimi sanat eğitimi alanında da yer bulmuştur. Çağın gerekliliğine uygun olarak, sanat eğitimi alanında da biçimin dışında düşünsel projeler ön plana çıkmaya başlamıştır. Kavramsal sanat eğitiminde, öğrenci sınırsız düşünce üretebilmekte ve süreçten beslenebilmektedir. Ürün ortaya koyma sürecini belgelemesi bile sanatsal bir ifade biçimi olabilir. Her türlü etkinlik sanatsal bir süreçtir.

Bulunulan çağın özelliklerine, teknolojik, sosyal, siyasal yapısına göre sanatın anlamında değişim yaşanmış ve diğer alanlarda yaşanan olaylar sanatı da etkilemiştir. Modern çağda sanat, nesne ve estetik değerler üzerinden tanımlanırken, postmodern dönemde artık nesnenin yıkıldığı, yok olduğu, düşünsel göstergelerin yer aldığı bir tanım halini almıştır. 1945’li yıllardan başlayarak etkisini hissettiren, 1960 sonrası dönemde ise iyiden iyiye belirginleşen sanatta nesne karşıtı hareketler, günümüzde sanatın her alanında varlığını gösterir. Teknolojiye bağlı yeni gelişen araçlar, oluşan dijital ortam ve çevremizi tümüyle kuşatan imgelerin yığılmasıyla sanat biçim değiştirmiş, bu teknolojilerin sağladığı imkanlarla farklı ifade yollarını kullanmaya yönelmiştir. 20. yüzyılın ortalarından itibaren

kapitalizmin etki alanını genişletmesi sonucunda ortaya çıkan popüler kültür ve tüketim kültürü etkisi altında var olan estetik değerler yeniden sorgulanıp biçimlendirilmiştir. Yılmaz'a (2011) göre, sanatın gelişiminde yüzyıllardır sınırları, kuralları belirli disiplinlerden, önce hazır nesnelerin kullanımıyla sonrasında ise sanatın yaşamla bütünleşip disiplinlerarası yaklaşımın etkin olduğu sürece geçilirken sanatçı daha çok özgürleşmiştir. Süreç içinde gelişen, değişen sanat tanımları ve kavramları yeni fikirlerin, yeni bakış açılarının yansımaları olup geleneksel algılayış biçiminin değiştirilmesinin görüntüleridir (s. 131). Çağımız sanatını algılamada geleneksel ifade biçimlerinin, sanat eğitimindeki tek araca dayalı (tuval-boya resmi ya da mermer, bronz heykel gibi) disiplinde ısrar etmesi, öğretim sürecinde tek yönlü bir algı oluşturarak tek sesli sonuçları ortaya çıkarır. Çağdaş sanat anlayışı, bu alan ve disiplinleri birbiri içinde eriterek sınırları ortadan kaldırır (Ergün, 2012). Freedman' a (2003) göre, sanatsal becerilerin yanı sıra kavram ve düşüncelerin de sanat eğitimine dahil edilmesi gerekmektedir. Hickman (2004), postmodern anlamda günümüz sanat eğitiminin çok kültürlü yaklaşımı ve dünyanın tüm kültürel sembol, işaret ve imgelerini içermesi gerektiğini savunarak görsel sanatlar dersinin öğrenciye mümkün olduğunca geniş bir sanat kültürü sunması gerektiğini ifade eder. Whitham ve Pooke' e (2010) göre, bir zamanlar sanatı tanımlamak daha kolaydı. Son zamanlarda bir şeyi yalnızca aldığı biçim veya kullandığı ortam temelinde sanat olarak tanımlamak güçleşmiştir (Akt. Bulut, 2014, s. 127).

Şahiner'e (2002) göre, 1960'lar sonrasında kavramsal sanatla birlikte edimsel olmaktan çok bilişsel bir yöne doğru giden sanat anlayışı felsefi bağlamların iyi incelenebilmesi için bu anlamda bir formasyonu gerekli kılar. Efland (2002), sanat eğitiminin bilişsel boyutuna dikkat çekmiş, sanat eğitiminin zihinsel gelişim, yaratıcı ifade gücü ve hayal gücünü geliştirdiğini belirtmiş ve toplum bireylerinin sanat eserleri karşısında gördüklerini anlayabilme yetisine sahip olması gerektiğini savunmuştur (Akt. Bulut, 2014, s.127). Dolayısıyla geleneksel yöntemlerle bulunduğumuz çağın sorunlarını ele almak mümkün görünmemektedir. Sürekli yeni anlayışlara adapte olmaya çalışırken, başka bir anlayışın dahil olması ve bunun altyapısını oluşturacak sistem oluşmamasından dolayı, çağa uygun sanat eğitimcileri yetiştirmek de zor olmaktadır. Sanat eğitiminde yaşanan değişimler, toplumsal, bilimsel, kültürel, teknolojik değişimlerle paralel yapıdadır ve hepsi birbirini etkilemektedir. Buna bağlı olarak toplumsal bir kurum olarak var olan "okul" ve sistem olan "eğitim" bu değişimden etkilenir. Çağdaş eğitimin gereği olarak sanat eğitiminde dönemin dinamiklerine ayak uydurabilecek yaratıcı insan tipi yetiştirmek önem taşımaktadır. Sanat eğitimindeki yeni yaklaşım ve söylemlerin eğitim fakültelerinde işlevsel duruma gelmesi öğretim üyelerinin etkin katılımı ve programlarda güncel sanata yeterince yer vermekle mümkün olabilecektir (Bozdağ Kalaycı, 2007).

Alanyazına bakıldığında kavramsal sanat ile ilgili yapılmış araştırmalara ulaşılabilir. Marshall (2008), *visible thinking: using contemporary art to teach conceptual skills (görsel düşünce: kavramsal becerileri öğretmek için çağdaş sanatı kullanmak)* başlıklı makalesinde kavramsal sanatta kolaj ve metafor kullanımı stratejilerinden söz etmiştir. Sanatsal bir çalışma yapmak için gerekli temel tasarım ilkelerini ve temel becerileri gerçekleştirebilmek için görsel düşünce biçiminin geliştirilmesi yönünde ifadeler kullanılmıştır. Ching (2015) *teaching contemporary art in primary schools (İlkokullarda kavramsal sanat öğretimi)* başlıklı araştırmasında, ilkokul öğrencileri ile kavramsal sanat uygulamaları gerçekleştirmiş sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme yapmıştır. Araştırma sonucunda kavramsal sanat uygulaması ile öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebildiklerini belirtmiştir. Yılmaz'ın (2008), *kavramsal sanatta ironi ve olumsuzluk* başlıklı doktora tezi, sanat eserinin soru sordurabileceği düşüncesinden yola çıkmış, eserin biçimsel yapısından ziyade düşünsel ve ironik altyapısını önemseyen kavramsal sanatçıları ve bu sanatçıların eserlerini, felsefelerini dört farklı güzel sanatlar fakültesinde yapılan seminerlerle ortaya koymayı amaçlamıştır.

Kavramsal sanat ile ilgili yapılmış araştırmaları incelediğimizde bu araştırmaların çoğunlukla kuramsal boyutta kaldığı ve uygulamaların ise lisans eğitimi düzeyinde olmadığı görülmektedir. Bu anlamda araştırma sonucunda elde edilen verilerin, sanat eğitimi verilen kurumlarda öğrencilerin kendilerini sanatsal üründe ifade edebilmeleri ve yaşanan sorunlar bakımından uygulayıcılara katkı sağlayacağı umulmaktadır. Gerçekleştirilen kavramsal sanat ile özgün ifade uygulamalarının, öğrencilerin sanatsal ifadelerinde bireyselleşme sürecinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, araştırmanın yapıldığı sınıfta bu programın ilk defa uygulanıyor olması ve öğrencilerin sanatsal ifade biçimlerinin gelişmesi, öğrencilerin kendilerini analiz etmeleri açısından önemli görülmektedir. Bu araştırmanın genel amacı, kavramsal sanat uygulamaları yoluyla öğrencilerin sanatsal üretimde özgün ifade biçimlerinin nasıl geliştirildiğini ortaya koymaktır. Belirlenen bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrenciler seçtikleri kavramları sanat ürününe nasıl dönüştürmektedir?
2. Öğrenciler, kavramdan sanat ürünü geliştirirken;
 - a) Nasıl bir sorgulama ve araştırma süreci yaşamaktadır?
 - b) Düşünceyle bağlantılı malzeme araştırmasını ve seçimini nasıl yapmaktadır?
 - c) Bilgi ve deneyimlerini ürüne nasıl yansıtmaktadır?
 - d) Yaşadıkları sorunlar nelerdir ve bunları nasıl çözmektedir?
3. Öğrencilerin kavramsal sanat ürünü geliştirdikleri Grafik Tasarımı dersinin öğretim sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Öğrencilerin kavramsal sanat sergi sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?

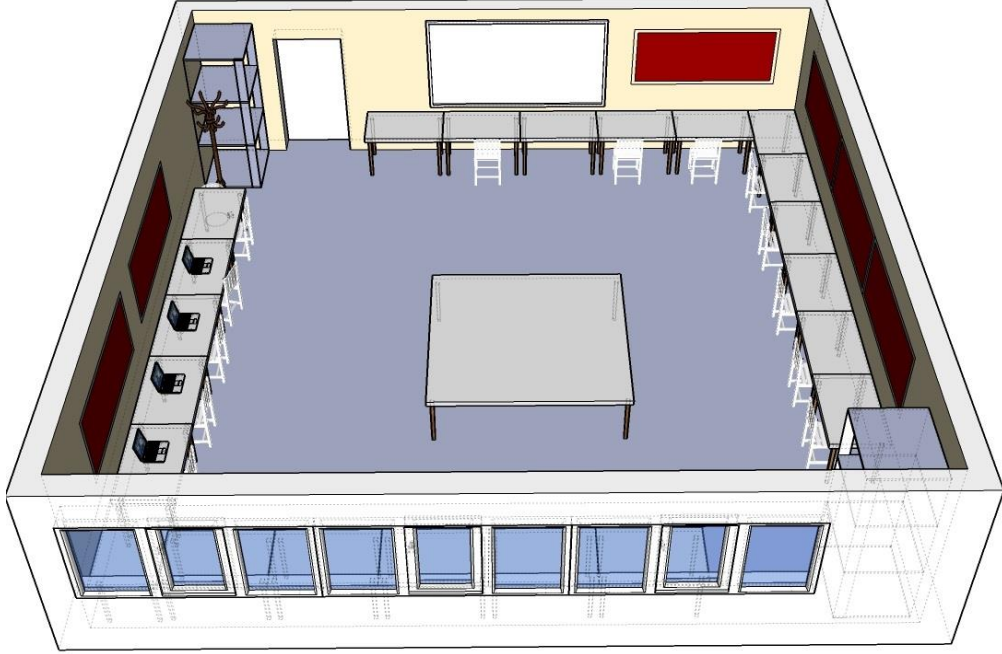
Yöntem

Araştırma Deseni

Kavramsal sanat uygulamalarına yönelik hazırlanan bu araştırma, uygulama sürecini bütün yönleriyle ele alabilmek ve ortaya çıkan sorunlara çözüm sunabilmek amacıyla eylem araştırması modeli ile desenlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2011, s. 78) göre eylem araştırması; uygulama sırasında ortaya çıkan problemlerin anlaşılmasına ve çözümlenmesine yönelik uygulayıcıların, uygulama sürecini çalışmasını içerir. Araştırma ile uygulamayı bir araya getirerek araştırma sonuçlarını uygulamaya aktarılmasını kolaylaştıran bir yaklaşımdır.

Araştırma Ortamı

Araştırmanın uygulaması 2012-2013 öğretim yılı güz döneminde, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Programı, Grafik Tasarım Dersi 3. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Uygulama için bu okulun seçilmesinde, bölüm yöneticilerinin ve öğretim elemanlarının verdiği destek, uygulama yapılacak atölyenin koşullarının araştırma için uygun olması ve çalışmaya katılacak öğrencilerin alanla ilgili yeterli düzeyde alt yapıya sahip olması etkili olmuştur. Grafik Tasarım Atölyesi'ne ait yerleşim düzeni aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 1. Grafik tasarım atölyesi yerleşim düzeni perspektif görünümü.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-iş Öğretmenliği Bölümünde Grafik Tasarımı dersini alan 3. sınıf öğrencileri ve dersi yürüten öğretim elemanı araştırmacı oluşturmaktadır. Araştırma, uygulama için yeterli sanatsal bilgiye sahip oldukları düşünüldüğünden üçüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma içerisindeki etkinlikler tüm sınıf ile gerçekleştirilmiştir. Kavramsal sanat uygulamaları yolu ile gerçekleştirilen etkinliklerde, temsili video dökümü ve analizinde sınıfta gerçekleşen tüm olaylar değerlendirilmiştir. Ancak yarı-yapılandırılmış görüşme, öğrenci günlükleri ve öğrenci ürünleri ile veri toplanmasında “iç örnekleme”den yararlanılmıştır. Araştırma için verileri önemli olabilecek öğrencilerin seçilmesine dikkat edilmiştir. İç örnekleme belirleme aşamasında ölçüt örnekleme yöntemine başvurulmuştur. “Bu örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 112). Bu ölçütleri araştırmacı belirleyebileceği gibi önceden oluşturulmuş ölçütler listesi de kullanılabilir.

Bu araştırmada temel ölçütler araştırmacı tarafından belirlenmiştir. Araştırmacı ölçütleri belirlerken, daha önce dersi yürüttüğü ve sınıfı tanıdığı için öğretim üyesi Doç. Metin İnce'nin de görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada öğrencilerin bilgisayar destekli tasarım programlarını kullanabilme durumları, derslere devam durumları, temel tasarım öğeleri bilgisine sahip olmaları, kendilerini iyi ifade edebilmelerinin yanında, sanatsal faaliyetleri (sinema, tiyatro, sergi vb.) takip etmeleri ölçüt olarak belirlenmiştir. Aynı zamanda ölçütleri belirlemede, öğrencilere uygulanan kişisel bilgi formlarından da yararlanılmıştır. Bu ölçütler doğrultusunda 6 odak öğrenci belirlenmiştir. Araştırmacı tarafından, belirlenen odak öğrencilere kod isimleri verilmiş, araştırma içinde gerçek isimleri kullanılmamıştır.

Veri Toplama Teknikleri

Eylem araştırmasının yapısı gereği veriler sistematik olarak toplamakta ve farklı veri toplama sürecinde farklı araçlardan yararlanılmaktadır. Kullanılan veri toplama araçlarının, araştırma sorularına ve öğretim durumlarına uygun olması gerekmektedir. Araştırmada öğrenci bilgi formu, video kayıtları, yarı-yapılandırılmış görüşme, doküman incelemesi, öğrenci ve araştırmacı günlükleri ile sosyal medya grup paylaşımları veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Araştırmada öğrencileri tanımak ve konuyla ilgili bilgilerini öğrenmek amacıyla kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu yolla öğrenciler nasıl bir ortamda eğitim aldıkları, hangi sosyal ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirdikleri ve sanat ile ilgili hangi bakış açısına sahip oldukları hakkında bilgi vermiş ve bu bilgiler odak öğrencilerin seçimine kaynaklık etmiştir. Uygulama sürecinin her aşaması video yardımıyla kayıt altına alınmıştır. Araştırmacı aynı zamanda uygulayıcı olduğundan ders sonrası, süreci tekrar izleyip gözlemleyebilmiştir. Video kayıtları sayesinde araştırmacı, öğrencilerin sınıf içi durumları, derse katılımları, ders içindeki yorumlarını inceleyerek, araştırma amacı doğrultusunda haftalık toplanan geçerlik komitesinde izletmiştir. Bu sayede komite üyeleri nesnel yorumlarda bulunup, eylem planlarının değişip gelişmesinde katkıda bulunmuşlardır. Yapılan etkinlikler sonunda, belirlenen 6 odak öğrenciyle yarı-yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Görüşme soruları araştırmanın amacına bağlı olarak uzmanların görüşleri doğrultusunda hazırlanmış ve uygulanmıştır. Görüşmede, öğrencilere uygulama süreci, ortaya koydukları sanatsal ürünler ile dersin işleyişine yönelik sorular sorulmuştur. Araştırma kapsamında belirlenen 6 odak öğrenci ile uygulamalar bittiğinde, her iki etkinliğe ait soruları içeren tek görüşme yapılmıştır. Öğrencilerin kavramsal sanat uygulamaları sonucunda ortaya koydukları çalışmalar, ürün dosyalarında toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Eylem araştırmasının yapısı gereği araştırma sürecinde analiz, veri toplama aşamasında eşzamanlı yapılmaya başlamıştır. Araştırmada verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında “tematik analiz” yönteminden yararlanılmıştır. Tematik analizde öncelikle veriler arasındaki benzerlikler ortaya çıkarılır ve ilk kodlamalara başlanır. Braun ve Clarke’e (2006) göre tematik analiz, verilerin içinde temaları belirleyen, analiz eden ve raporlayan analitik bir nitel araştırma yöntemidir. Veri setinin içindeki zengin detayları tanımlar ve organize eder (s. 79). Araştırma sürecinde elde edilen veriler, veri toplama sürecinde makro düzeyde, veriler toplandıktan sonra ise mikro düzeyde incelenerek çözümlenmiştir. Araştırmacı uygulama boyunca dersin yapıldığı günden bir gün sonra geçerlilik komitesi ile toplantı gerçekleştirmiştir. Dersten sonra toplantıda sunmak üzere video kayıtlarının makro analizini yapmış ve öğrenci günlüklerini incelemiştir. Uygulama sonrasında makro analizi yapılan video kayıtlarının yazıya dökümü gerçekleştirilmiş ve yarı-yapılandırılmış görüşme ses kayıtları yazıya dönüştürülerek kodlamalar yapılmıştır. Sonraki süreçte araştırmacı elde ettiği verileri NVivo 9 nitel veri analizi programına aktararak kodlamalarını program üzerinde gerçekleştirmiştir. Elde edilen kodlar uzman tarafından incelenmiş, araştırmacı ve bir uzmanın ayrı ayrı yaptığı kodlamalarda fikir birliğine varılmıştır. Öğrencilerin ortaya çıkardığı sanatsal ürünler, uzmanların görüşleri alınarak düzenlenen rubrik form ile değerlendirilmiştir. Rubrik formlar araştırmacı ve bir uzman tarafından ayrı ayrı puanlanarak yorumlanmıştır.

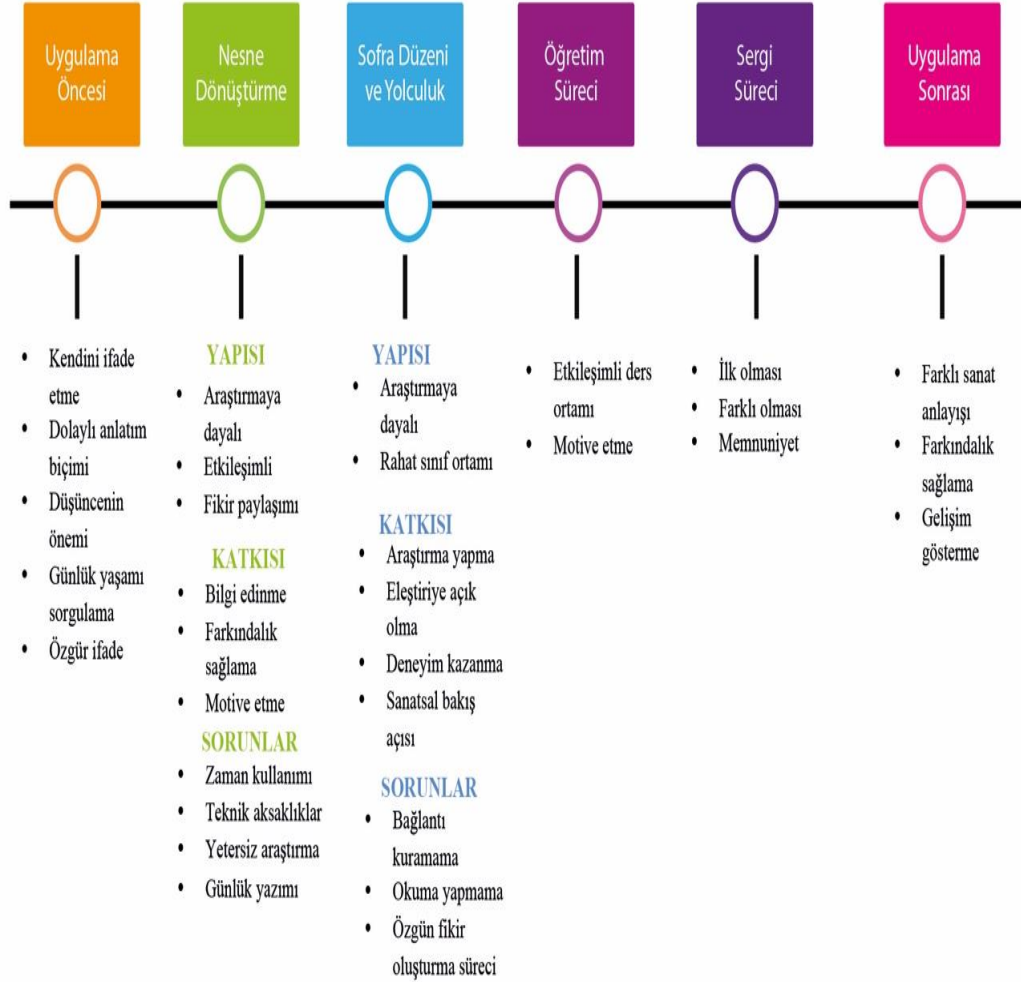
Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmalarda, inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlılık ve onaylanabilirlik gibi bazı stratejilerden yararlanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmacı, araştırma içerisindeki konumunu ve araştırma sürecini mümkün olduğunca detaylı ortaya koymaya çalışmıştır. Bilgilerin ve sürecin

görselleştirilmesiyle birlikte, bulguların daha iyi anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırma sürecinde, eylem araştırması gereği uygulamalar sürekli kontrol altında tutulmuştur. Geçerliği sağlamak adına bir nitel araştırma, bir alan uzmanı olmak üzere iki uzman ile geçerlik komitesi oluşturulmuştur. Her hafta uygulamadan bir sonraki gün uzmanlarla birlikte geçerlik komitesi toplantısı yapılmış ve toplantılar ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmiştir. Bu toplantılarda uzmanlar uygulamalara yönelik görüş ve önerilerini belirtmişler, araştırmacı buradan çıkan kararlar sonucunda eylem planlarını düzenlemiştir. Araştırmacı her hafta derse ilişkin video kayıtlarının ilgili kısımlarını komiteye izletmiş ve görüş almıştır. Bu toplantılarda alınan kararlar sonucunda, bir sonraki dersin eylem planlarında uygun değişiklikler yapılmıştır. Eylem planlarındaki değişiklikler ve aşamalar komite üyelerinin denetimi altında gerçekleşmiştir. Toplantılar esnasında alınan ses kayıtlarının dökümü düzenli olarak yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada elde edilen verilerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar bulunmaktadır. Araştırma sürecinde veriler tematik analiz yöntemine göre çözümlenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, alan uzmanlarının görüşleri çerçevesinde incelenmiş ve yorumlanmıştır. Uygulama sürecinde iki uygulama yapılmıştır. Her iki uygulama süreci haftalık olarak detaylı biçimde ortaya koyulmuştur. Uygulamalara ait bulgular, araştırmanın birinci sorusu olan “Öğrencilerin kavramları sanat ürününe dönüştürmeleri nasıl gerçekleşmektedir?” sorusuna açıklık getirmiştir. Etkinlikler yapısına, katkısına ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlara göre ele alınıp alt temalara ulaşılmıştır. Uygulama öncesi bulgular, öğrencilere ait bilgi formlarından elde edilerek 5 alt temada sunulmuştur. Kavramsal Sanat sergisine yönelik bulgular, araştırmanın “ Kavramsal sanat sergisine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik olarak gerçekleştirilmiş ve değerlendirilmiştir. Öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin görüşleri, araştırmanın “Öğrencilerin kavramsal sanat ürünü geliştirdikleri Grafik Tasarımı dersinin öğretim sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap oluşturacak biçimde 3 alt tema içerisinde sunulmuştur. Araştırmada ulaşılan tema ve alt temalar Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Araştırmada ulaşılan tema ve alt temalar.

Araştırmanın Uygulama Öncesi Süreci

Araştırmanın uygulama sürecinde iki etkinlik yapılması planlanmıştır. Her iki etkinlik de 5'er haftalık süreçte tamamlanmıştır. Etkinliklerin ortak özellikleri, öğrencilerin kendi hayatlarında içselleştirdikleri durumlardan yola çıkarak sanatsal ürün ortaya koymalarının istenmesidir. İlk etkinlik "Nesne dönüştürme" de öğrencilerin kendi yaşamlarından bir olay, durum, anlamı olan herhangi bir "şey" e yönelik sorgulamalar yapıp ürün geliştirmeleri beklenmiştir. İkinci etkinlik olan "Yolculuk ve sofraya düzeni" uygulamasında öğrencilerden hayatlarında önemli olan bir yolculuklarını sözel ve yazılı olarak ifade etmeleri, daha sonra bu yolculuklarındaki hislerini, bir sofraya düzenine uyarlamaları istenmiştir. Uygulama etkinlikleri bir uzman ile birlikte konuşulup tartışılarak belirlenmiştir. Etkinliklerin

belirlenmesinde, günümüz sanat anlayışına uygun özellikte olması, kendi hayatlarını sorgulamaları, kendilerini tanımları ölçüt olmuştur.

Araştırmada uygulanan etkinliklerin her ikisinde de genel bir düşünsel çerçeve verilmiş ancak öğrencinin geliştirmesi beklenmiştir. İlk çalışmada öğrencilerden genel olarak hayatlarındaki önemli bir olay, durum, nesneyi seçmeleri istenmiş, öğrencilerin hepsi bu seçimi yapmıştır. Ancak öğrencilerin yaşantıları birbirinden farklı olduğu için, onlar için önemli olan nesne, olay, durum da değişkenlik göstermiştir. Dolayısıyla genel bir konu verilmesine rağmen, öğrencilerin kişiselleştirdikleri bir durum ortaya çıkmış ve özel durumlarının etkisiyle ürün geliştirmişlerdir. Aynı etki ikinci etkinlik için de geçerlidir. İlk etkinlikten farklı olarak yolculuk ve sofrayı düzeni çalışmasında öğrencilerin biraz daha kendilerini zorlamaları için, iki eleman arasında ilişki kurmaları beklenmiştir. Burada konu yolculuk ve sofrayı düzeni arasındaki ilişkiden oluşturulmuştur, ancak başka uygulamalarda ya da sınıflarda farklı elemanlar arasındaki ilişkiler sorgulanıp ürüne dönüştürülebilir.

Uygulama Öncesi Öğrencilerin Kavramsal Sanat Algılarına İlişkin Bulgular

Uygulama öncesi sınıftaki öğrencilerin kavramsal sanat ile ilgili fikirlerini öğrenebilmek adına, kişisel bilgi formunda öğrencilere yöneltilmiş “*Kavramsal sanat hakkında ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna yönelik öğrencilerin bu soruya verdikleri bilgilere göre elde edilen verilerle aşağıdaki temalar ortaya çıkarılmıştır. Ders planlarının hazırlanmasında öğrencilerin soruya verdikleri cevaplar yönlendirici olmuştur. Araştırmacı bu bilgilere göre öğrencilerdeki eksiklikleri giderme yoluna gitmiş ve haftalık ders planlarındaki etkinlikleri bu doğrultuda hazırlamıştır.

Tablo 1.

Öğrencilerin Uygulama Öncesi Kavramsal Sanata İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Kavramsal Sanat Algısına İlişkin Bulgular
Kendini ifade etme
Dolaylı anlatım biçimi
Düşüncenin önemi
Günlük yaşamı sorgulama
Özgür ifade

Tabloda görüldüğü üzere öğrenciler, kavramsal sanatı daha çok kişinin kendini ifade etmesine olanak tanınması olarak nitelendirmiştir. Beril, kişisel bilgi formunda kavramsal sanata dair görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“İlk başta incelediğim gördüğüm kadarıyla bana uygun olmadığını düşündüm hep normal resim mantığında hep tablo ve boyalara alışık olduğumuz için belki de. Ama zaman geçtikçe aslında daha iyi kendimizi ifade etmenin yolu olduğunu gördüm. Bizim yaptığımız işleri gördüğümde de aslında bizim yapabileceğimiz ve yansıtabileceğimiz olduğunu görmek mutlu etti ve artık o kötü gözle bakmıyorum çünkü dönemin sanatı bu ve döneme uygundur (Beril Bilgi Formu, 4 Ekim 2012)”.

Gülçin “Yaşadığımız yüzyılda insanların kendini ifade etmesi bakımından daha akılcı, gerçekleri direkt olarak göstermek yerine dolaylı yoldan sunup izleyiciye düşünebilme fırsatı veren sanat akımı.” cümlesiyle düşüncelerini ifade ederken, kavramsal sanatın dolaylı anlatımı üzerinde vurgu yapmıştır. İfadelerinde kavramsal sanatın düşünce boyutuna dikkati çeken Oktay bilgi formunda şu sözlere yer vermiştir:

“Artık insanlara sanat(klasik) bir şey veremez duruma geldiğini fark eden bazı sanatçı düşünürler bu düşüncüyü ortaya çıkarıp çok gerekli olan "fikir" in hak edilen değerine ulaşmasını sağladılar. Dünya artık kaba kuvvetle yönetilmiyor. Çünkü düşüncenin gücü keşfedildi. Böyle bir dünya görüşüne muhalefet olan sanatın klasik biçimini terk etmesi olağan bir şey. Bunun uzun süre değişeceğini de sanmıyorum (Oktay Bilgi Formu, 4 Ekim 2012)”.

Kavramsal sanatın farklı ifade biçimlerine dikkati çeken Erkan “Kavramların sanatla birleşmesinden oluşan başta enstalasyon ve performans olmak üzere çeşitli şekillerde sergilenebilen, yaşadığımız yüzyıla sanatın entegre olmuş halidir” cümlesiyle kavramsal sanat algısını ortaya koymuştur. “Kavramsal sanatta insan kendini de sanat içinde hissediyor. Sanatın bir parçası oluyor. Kavramsal olarak anlatılan farklılaşabiliyor. Bu sanatçı için de iyi bir şey anlatımda hiçbir kısıtlama yok özgür.” tanımıyla Nihal, Şefika’nın ifadelerinde de görüldüğü gibi yaşam ile sanatın iç içe geçişi üzerinde yoğunlaşmıştır. Kavramsal sanatı kısıtlama olmaksızın özgür ifade biçimi şeklinde algılamaktadır.

Tüm öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde, öğrencilerin kavramsal sanat hakkında yüzeysel bir bilgiye sahip olduğunu söylenebilir. Öğrenciler kavramsal sanatı, geleneksel sanat anlayışının karşısında bir akım olarak görmektedir. Kavramsal sanat ile ilgili olarak, geleneksel sanat uygulamalarından farklılıkları olmakla beraber bu uygulamaların tam karşısında yer alıyor diyemeyiz. Kavramsal sanatın düşünsel boyutunun ön planda olması, geleneksel anlayıştan tamamen kopuk olduğunu göstermez. Dönemin gelişmeleri ve gereklilikleri ile beraber ifade aracının ve sanat tanımının değiştiği söylenebilir ancak geleneksel sanat yöntemleriyle de kavramsal sanat projeleri yapılabilir.

Araştırmanın Uygulama Süreci

Araştırma uygulama süreci, 2012-2013 Öğretim Yılı Güz döneminde verilen Grafik Tasarımı dersinde 4 Ekim 2012- 20 Kasım 2012 tarihleri arasındaki 10 haftalık süreyi kapsamaktadır. Uygulama süreci okuma, araştırma, tartışma, uygulama, sunum yapma, ürün değerlendirme şeklinde gerçekleşmiştir. Bu süreç içerisinde öğrencilere kavramsal sanat ile ilgili bilgiler verilmiş, öğrencilerle tartışılmış, projeksiyon ile yansıtılmış ürün değerlendirmeleri yapılmış, okumalar verilmiş ve onlara ürünleri sergileme deneyimi yaşatılmıştır. Bu süreçte temel olarak iki etkinliğe bağlı kalınmıştır. Bu iki temel etkinlik aşağıda görülmektedir.

- Nesne dönüştürme
- Yolculuk ve sofranın düzeni

Etkinliklerde öğrencilerin kendilerinden yola çıkarak bir ürün ortaya koymaları, bu esnada araştırma, sorgulama, kendini tanıma ve bu süreci ürün ortaya koyarak tamamlamaları amaçlanmıştır.

Tablo 2.

Etkinliklerin Uygulanma Süreci

1. NESNE DÖNÜŞTÜRME ETKİNLİĞİ UYGULAMA TAKVİMİ		2. YOLCULUK VE SOFRA DÜZENİ ETKİNLİĞİ UYGULAMA TAKVİMİ	
4 EKİM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Tanışma . "Nesne Dönüştürme" etkinliğini açıklama . Okuma kaynakları verme 	22 KASIM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . "Yolculuk ve sofraya düzeni" etkinliği bilgilendirme, açıklama . Belirlenen yolculuğun yazıya dökülmesi . Tartışma
11 EKİM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Kavramsal sanata bakış. . Modernizm, postmodernizm. . Yerleştirme sanatı . Bienaller konu anlatımı . Etkinliğe ait fikir paylaşımı 	29 KASIM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . İlk çalışmaların facebook profilinde paylaşılması, yorum alınması . İkinci çalışma aşamalarının tartışılması . Verilen makalelerin tartışılması . Okuma parçalarını yorumlama
18 EKİM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Öğrencilerin haftalık ürün gelişimlerinin incelenmesi . Değerlendirme, tartışma. 	6 ARALIK 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Uygulama aşamalarının tartışılması . Öğrencilerin bir güncel sanatçıyı tanıtan sunumlarının izlenmesi, değerlendirilmesi . Kaynaklara erişim yöntemlerinin gösterilmesi
1 KASIM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Çalışmaların tamamlanması ve sunumu . Çalışmaları eksik olan öğrencilerle sorunlar üzerine konuşma, çözüm üretme . Biten çalışmaları izleme, değerlendirme 	13 ARALIK 2012	<ul style="list-style-type: none"> . Uygulamayı bitiren öğrencilerin çalışmalarının izlenmesi, değerlendirilmesi . Çalışmaların yapıbozumsal yorumlanması
8 KASIM 2012	<ul style="list-style-type: none"> . 1. ürünlerin izlenmesi, değerlendirilmesi . Sorunların tartışılması, çözüm sunulması . Facebook grup sayfasına makale yüklenmesi 	20 ARALIK 2012	<ul style="list-style-type: none"> . 17 Aralık tarihinde ilk çalışmalardan oluşan serginin açılması . Sergileme sürecine ilişkin değerlendirme ve yorumlama . 2. çalışmaların izlenip değerlendirilmesi . Derse ve sürece ilişkin görüşlerin ifade edilmesi . Veda

"Nesne Dönüştürme" Etkinliği

"Nesne dönüştürme" etkinliği 4 Ekim 2012- 8 Kasım 2012 tarihleri arasındaki 5 haftalık ders sürecini kapsamaktadır. Uygulama 4 hafta sürmüş, 5. hafta ortaya çıkan öğrenci ürünleri sınıf ortamında projektör ile yansıtılmış ve öğrencilerle değerlendirilmiştir. Araştırmanın 1. Sorusu olan "öğrenciler kavramları sanat ürününe nasıl dönüştürmektedir" sorusuna ilişkin araştırma, sorgulama ve uygulama aşamaları izlenmiştir.

Etkinlikte, günümüz sanatçıların günlük olaylardan ya da yaşantılarından yola çıkarak ürün ortaya koymasından hareketle bu etkinlik oluşturulmuştur. Bu etkinlik öğrencilerin kendi yaşamlarından yola çıkarak bir çalışma yapmaları, düşünce üretebilmeleri, konuyu içselleştirebilmeleri açısından önemlidir. Bu çalışmayla birlikte öğrencilerin kendilerini ve çevrelerini sorgulamaları, yaşantılarına karşı farkındalık geliştirmeleri amaçlanmıştır. Öğrencilere kendi hayatlarında önemli bir "şey" i (nesne, müzik, anı, vs. olabilir), günümüz sanatsal ifade araçlarını kullanarak sanat ürününe dönüştürmeleri söylenmiştir. Süreç içinde öğrenciler çalışmalarını ile ilgili olarak yönlendirilmişlerdir.

Öğrencilerin çalışma yapabilmeleri için öncelikle bazı kavramları bilmeleri gerektiği düşünülmüştür. Bu amaçla etkinlik boyunca derslerde kavramsal sanat, modernizm, postmodernizm, güncel sanat kavramları örneklerle anlatılmış, konuyla ilgili olarak öğrenciler de düşüncelerini paylaşmıştır. Sunumlarda kavramsal sanatın gelişiminde bulunan sanat fuarları, bienaller, sergiler, güncel sanatçıları anlatılmış, sınıf içinde tartışılmıştır. Bu süreçte dersin dışında öğrencilere okuma yapmaları için

konuyla ilgili kitap önerilerinde bulunulmuş ve makaleler verilmiş, sonrasında derste tartışılmıştır. Öğrenciler dersin dışında çalışmalarıyla ilgili yaptıkları her şeyi video, fotoğraf, not defteri vb. araçlarla belgelemiş, gelişim süreçlerini izlememize olanak sağlamışlardır. Her hafta öğrencilerin o hafta içinde konuyla ilgili yaptıkları araştırmalar, çalışmayla ilgili geldikleri aşamalar sınıf ortamında projeksiyon ile yansıtılıp değerlendirmeye sunulmuş, geliştirmek adına görüşler alınmıştır. Dersler sunum, anlatım, yorumlama, tartışma, değerlendirme süreçlerini içermiştir.

Tablo 3.

Nesne Dönüştürme Etkinliği Tablosu

NESNE DÖNÜŞTÜRME ETKİNLİĞİ	
Süre/Tarih	Neden Bu Konu?
<ul style="list-style-type: none">* 4 Ekim 2012* 11 Ekim 2012* 18 Ekim 2012* 1 Kasım 2012* 8 Kasım 2012	<ul style="list-style-type: none">* Öğrencilerin kendi yaşantılarından yola çıkarak çalışma yapmalarının konuyu içselleştirebilmeleri açısından önemli olması* Yaşantılarını sorgulayarak kendilerini tanımaları* Çevresine ve yaşantısına karşı farkındalık kazanması* Konu olarak günümüz sanat anlayışına uygun olması
Etkinliğin Uygulanma Biçimi	
<ul style="list-style-type: none">* Öğrencilerden, hayatlarında anlam ifade eden bir olay, durum, nesne belirlemeleri istendi.* Bu seçtikleri şeye yönelik;<ul style="list-style-type: none">a) bilgileri nedir?b) tecrübeleri nedir?c) duyguları nedir?d) düşünceleri nedir?e) hayatlarındaki anlamı nedir? sorgulamaları yapıldı.* Öğrencilerden bu sorgulamaları yazıya dökmeleri istendi.* Sınıf içinde öğrenciler tek tek düşüncelerini ifade ettiler.* Seçilen nesneye ilişkin duygu, düşünce ve tecrübelerini sanatsal ürüne nasıl dönüştürebilecekleri konusunda tartışmalar yapıldı.* Kavramı sanat ürününe dönüştürme aşamasında malzeme seçimi serbest bırakıldı. Öğrenciler farklı sanatsal ifade biçimlerinden istediklerini seçerek çalışmalarını oluşturdu.* Uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm arandı.* Öğrenciler ürün ortaya koyma sürecini fotoğraf ya da video aracılığıyla belgeledi. Her hafta sınıf ortamında araştırma ve uygulama sürecini sunarak gelişimine yönelik geri dönüt aldı.* Çalışma bitiminde tüm çalışmalar tek tek sınıf ortamında izlendi ve gelişim süreci değerlendirildi.	

Nesne Dönüştürme Etkinliğine Yönelik Bulgular

Nesne dönüştürme etkinliğinin amacı, öğrencilerin öncelikle kavramsal sanat hakkında bilgi edinmeleri, araştırma yapmayı öğrenmeleri ve kendilerini tanıyıp süreç sonunda bunu sanat ürününe dönüştürmeleridir. Araştırmanın 1. sorusuna yönelik “Öğrencilerin kavramları sanat ürününe dönüştürmeleri nasıl gerçekleşmektedir?” sorusuna ilişkin araştırma ve uygulama basamakları izlenmiştir. “Öğrenciler, kavramdan sanat ürünü geliştirirken, yaşadıkları sorunlar nelerdir ve bunları nasıl çözmektedir?” soruna yönelik ise yaşanan problemler ve çözümlerine yönelik geliştirilen eylem planları ortaya koyulmuştur. Öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler ve ders sonrasında öğrencilerin yazdıkları günlüklerden elde edilen veriler doğrultusunda şu temalara ulaşılmıştır:

Tablo 4.
Etkinliğe İlişkin Bulgular

Etkinliğe İlişkin Bulgular
Etkinliğin yapısına ilişkin bulgular
Etkinliğin katkısına ilişkin bulgular
Yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Etkinliğin Yapısına İlişkin Bulgular: Etkinlik, öğrencilerin araştırma yapıp, bunları süreç içerisinde çalışmalarına yansıtılmaları üzerine yapılandırılmıştır. Yapısı itibarıyla sonuç odaklı değil süreç odaklı bir yaklaşım sergilenmiştir. Etkinliğin yapısına ilişkin temalar aşağıda sıralanmıştır:

- Araştırmaya dayalı yapı
- Etkileşimin artması
- Fikir paylaşımı

Nesne dönüştürme etkinliğinin araştırmaya dayalı yapısıyla ilgili olarak Şefika “*Araştırdıkça, önümüze örnekler geldikçe başkalarının yaptığı mesela bienalleri gördük sunumlarda ya da güncel sanatçıların çalışmalarını gördük. Bunlar bizi çok etkiledi (Şefika G, st. 72-73)*” ifadesiyle düşüncelerini aktarmıştır. Beril, daha önceki derslerin yapısını değerlendirdiği konuşmasında eskisine göre arkadaşlarıyla etkileşimlerinin arttığına vurgu yapmıştır. Masanın etrafında oturup çalışmalar üzerine yorum ve eleştiriler yapmanın, paylaşımında bulunmanın da bunda önemli rolü olduğunu ifade etmiştir. Oktay “*Ondan önce o kadar da çok etkileşimde değildik yine okulda eleştiri yapıyorduk yaptığımız işlere o kadar (Oktay G, st. 114-115)*” sözleriyle eski yöntemle göre daha fazla olan etkileşime vurgu yapmıştır. Gülçin “*Elimizde somut bir şeyler olması fikir alışverişi açısından daha doyurucuydu. Fikirlerin orijinalliği de hem dikkat çekici hem de merak uyandırıcı (Gülçin Günlük, 18 Ekim 2012)*” sözleriyle, somut şeyler üzerine konuşmanın fikir alışverişi açısından tatmin edici olduğuna vurgu yapmıştır.

Etkinliğin Katkısına İlişkin Bulgular: Öğrenci günlüklerinden ve öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerle nesne dönüştürme etkinliğinin katkılarına ilişkin bulgular aşağıdaki şekilde üç tema altında toplanmıştır:

- Bilgi edinme
- Farkındalık sağlama
- Motive etme

Derste yeni bilgiler edindiğine dikkat çeken Şefika, günlüğünde “*Bienal hakkında birçok sunum izledik ve bu konu hakkında bilgi edindik. Ve ardından yerleştirme sanatıyla ilgili sunum izledik. Bu*

sunumlarla farklı çalışmalar gördük. Bugün de yeni fikirler edinmiş olduk (Şefika Günlük, 11 Ekim 2012)” ifadelerini kullanmıştır. Erkan ise “Bu haftaki dersimizde, yapacağımız projenin kurgusu hakkında tartışmalar yaparak bilgi sahibi olduk. Çeşitli konularda slayt izleyerek geniş çaplı araştırmaların temellerini atmış bulunmaktayız (Erkan Günlük, 11 Ekim 2012)” sözleriyle projenin kurgusuna yönelik yeni bilgiler edindiğine değinmiştir.

Beril “Farklı farklı anlatım yolları, sunumlar nereden neyin çıkacağı belli olmayan şeyler. Bakış açımızı değiştirdi. Konu bizim ve geleceğimiz için çok faydalı olduğunu düşünüyorum (Beril Günlük, 8 Kasım 2012)” cümleleriyle farklı ifade yollarının bakış açısını geliştirdiğini ve konunun faydalı olduğunu anlatmıştır. Şefika ise kavramsal sanatı algılayış biçiminde değişim yaşadığını ve bu konu üzerinde farkındalık geliştirdiğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bir şekerle bile bir insanın neler anlatabildiğini gördük. Bunlar bizim için çok iyi oldu ki herkese çok büyük bir şey kattığını düşünüyorum bunun. Sonuçta sadece grafik değil bizim yaptığımız şu anki iş. Tamamen duygularımızı döktük. Sonuçta grafik dediğimiz vektörel bir çizim yaparsın onu ona bağdaştırırsın ama bununla daha geniş bir açıyla bakabileceğimizi düşünüyorum (Şefika G, st. 42-46)”.

Oktay “Çalışma hani çok aşına olmadığımız bir grafik, o yüzden kavramsal sanat falan. Gayet verimli olduğunu düşünüyorum. Bizim deneyimlerimizin daha böyle hani bilincine varmamıza neden oldu (Oktay G, st. 10-12)” ifadeleriyle deneyimlerinin daha farkında olduğuna dikkat çekmiştir.

Öğrenciler uygulamanın ilk başlarında konuya karşı çekingen ve tereddütlü yaklaşmışlar ancak kendileri için içine girdikçe düşüncelerinde değişim yaşamışlardır. Daha önce kendilerine uzak gördükleri kavramsal sanat, güncel sanat gibi konuları öğrenip uygulama yapmaya başlamaları ve yapabildiklerini görmeleri onları motive etmiştir. Erkan yaşadıkları farklılığın motivasyonlarına olan etkisini “Sıradanlığın dışına çıkmakla sınıfsal olarak yani grup olarak şanslı olduğumuzu düşünüyorum. Dersin bu yönde pozitif gitmesi adaptasyonda çok büyük bir etken kanısındayım (Erkan Günlük, 8 Kasım 2012)” cümleleriyle ifade etmiştir.

Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular: Etkinlik süresince yaşanan sorunlar, öğrencilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşme ile öğrenci günlüklerinden elde edilen verilerden yararlanılarak ortaya koyulmuştur. Etkinlik süresince yaşanan problemler dört temada toplanmıştır ve aşağıda sıralanmıştır.

- Zaman kullanımı
- Teknik aksaklıklar
- Yetersiz araştırma
- Günlük yazımı

Birinci uygulama konusu olan nesne dönüştürme etkinliği boyunca bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Öğrencilerin etkinlik süresi beş hafta olarak belirlenmiştir ancak bazı öğrenciler çalışmalarını son haftalara sıkıştırdıkları görülmüştür. Bu noktada öğrencilerin çalışma disiplinlerindeki farklılıkların da buna sebep olduğu anlaşılmıştır. Bazı öğrenciler çalışmalarını süreç içinde geliştirirken, bazıları da kişisel yapıları itibarıyla okuyup, gözlemleyip sentez yaptıktan sonra ürün geliştirmeye çalışmışlardır. Konuyla ilgili olarak Oktay “Bazen benim aklıma son anda geliyor yani hani böyle bilgi patlaması gibi (Oktay G, st. 54)” cümlesi bu durumu açıklamıştır. Süreç içinde vize sınavları haftasının da dahil olmasıyla birlikte, sınav yoğunluğundan çalışmalarını aksatan öğrenciler de olmuştur. Nihal “Zaten vize haftası birçok dersimiz var tek buna da vakit ayıramadık (Nihal Günlük, 8 Aralık 2012)”

cümlesiyle bu durumu açıklamıştır. Zaman kullanımı ile ilgili yaşanan sıkıntılardan birisi de öğrencilerin aklına çok fazla düşünce gelmesi ve bu düşüncelerin arasından seçim yapamama sorunu olmuştur. Bu duruma yönelik Gülçin'in *"Tek sıkıntı şu olabilir; çok fazla şey düşündüğüm için aralarından seçim yapmam güçleşiyor (Gülçin G, st. 43-44)"* sözleri açıklayıcı olmuştur. Genel olarak öğrenciler çalışmalarını tam süresinde tamamlamış ve sunmuşlardır.

Öğrencilerin sıkıntı yaşadıkları diğer konu ise teknik aksaklıklardır. İlk uygulama olan nesne dönüştürme etkinliğinde 6 odak öğrenciden 4'ü video art çalışması yapmayı tercih etmiştir. Video art yaparken öncelikle konularıyla bağlantılı birçok görüntü kaydetmişler daha sonra anlamlı bir bütün haline getirmek için kurgularını tamamlamışlardır. Ancak elde ettikleri görüntüleri bilgisayarlarına aktardıklarında dosya formatlarındaki uzantıların farklılığından kaynaklı problemler yaşamışlardır. Bu durumla ilgili Beril *"Mesela çektim videoları ama bir türlü programa aktaramadım. Onların üzerinde oynayamadım. İzin vermedi falan böyle (Beril G, st. 139-140)"* sözleriyle ifade etmiştir. Beril bu problemi üst sınıfta eğitim gören Nafiz Dinçer ile iletişime geçerek bu durumu çözdüğünü anlatmıştır. Teknik anlamda yaşanan problemlerden birisi de videoların montaj aşaması olmuştur. Görüntüleri montajlarken kullanılan bilgisayar destekli tasarım programı olan VEGAS kullanımını sınıf içerisinde sadece birkaç kişi bildiğini ve kullanabildiğini ifade etmiştir. Bu konudaki eksikliği gidermek adına araştırmacı, aynı sınıfta olan Erkan'dan bu konuda yardım istemiştir. Öğrencilerin dersinin olmadığı bir gün herkes atölyede bilgisayarlarına programı yükleyerek gelmiş ve Erkan VEGAS programının kullanımını anlatmıştır. Öğrenciler bu anlatımın kendileri için çok yararlı olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmacı, etkinlik sürecinde ders sırasında kavramsal sanatla ilgili teorik bilgiler vermesinin yanı sıra öğrencilere makale, kitap okumaları vermiştir. Ancak az sayıda öğrencinin bunları okuyup geldiğini fark etmiştir. Öğrenciler genel olarak okumayı çok sevmediklerini ancak dijital ortamda yazılar okuduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden birkaçı ise verilen okuma parçalarını inceledikçe aslında okumayı sevdiklerini ancak ilgilerini çeken konular oldukça okuduklarını söylemişlerdir.

Günlüklerinde ve görüşmelerde öğrencilerin çoğunluğu günlük yazmayı sevmediklerini belirtmişlerdir. Ders saatinin uzun olması ve ders bitiminin akşam saatlerine gelmesinden dolayı da günlüğe vakit ayırmak istememişlerdir. Buna rağmen derse katılanların hepsi ders sonunda günlüklerini yazıp vermişler ancak bazı zamanlar derinlemesine değerlendirme yapmadıkları görülmüştür. Öğrencilerle konuşulduğunda "günlük" isminin onları rahatsız ettiği, bunun günlük yerine "öğrenci değerlendirmesi" gibi bir isimle yapılması gerektiği yönünde geri dönütler alınmıştır.

"Sofra Düzeni ve Yolculuk" Etkinliği

"Sofra düzeni ve yolculuk" etkinliği 22 Kasım 2012- 20 Aralık 2012 tarihleri arasındaki 5 haftalık ders sürecini kapsamaktadır. Uygulama 4 hafta sürmüştür, 5. hafta ortaya çıkan öğrenci ürünleri sınıf ortamında projektör ile yansıtılmış ve öğrencilerle değerlendirilmiştir. Araştırmanın 1. Sorusu olan "öğrenciler kavramları sanat ürününe nasıl dönüştürmektedir" sorusuna ilişkin araştırma, sorgulama ve uygulama aşamaları izlenmiştir. Aynı zamanda öğrenciler, kavramdan sanat ürünü geliştirirken nasıl bir malzeme kullanıyorlar ve araştırma süreci geçiriyorlar gibi sorulara da yanıt aranmıştır. Bu etkinlikte, öğrenciler yaptıkları bir yolculuktaki hislerini bir sofraya düzenine uyarlasalar nasıl bir ürün ortaya çıkar sorusuyla hareket edilmiştir. Öğrencilerden onları etkileyen, bir değer ifade eden bir yolculuklarını yazıya dökmeleri istenmiştir. Ders sırasında, öğrenciler neden bu yolculuklarını seçtiler, bu yolculukta onları etkileyen duygu neydi, bu yolculuğu diğerlerinden ayıran şey neydi gibi sorgulamalar yapmışlardır. Öğrenciler yolculuğa karşı hislerini analiz ve ifade ettikten sonra, bu hisleri bir sofraya düzeninde nasıl ifade edilir sorusu üzerine düşünmeye sevk edilmiştir. İlk etkinliğe göre bu

etkinlik biraz daha sınırlayıcı olmuştur çünkü öğrencilerden iki farklı eleman arasında ilişki kurabilmeleri ve sanat ürününe dönüştürmeleri istenmiştir.

Tablo 5.
Yolculuk Ve Sofra Düzeni Etkinliği

YOLCULUK VE SOFRA DÜZENİ	
Süre/ Tarih	Neden Bu Konu?
* 22 Kasım 2012 * 29 Kasım 2012 * 6 Aralık 2012 * 13 Aralık 2012 * 20 Aralık 2012	* Yolculukta insanın, reel olanın dışında kendine yolculuk yapması, kendini sorgulaması, kendini analiz etmesi * İlk çalışmanın aksine, öğrencilerin sınırlarını zorlamaları düşüncesiyle bir parça daha kısıtlama getirilmesi * Farklı iki eleman arasında ilişki kurabilmeleri ve ürüne dönüştürbilmeleri
ETKİNLİĞİN UYGULAMA BİÇİMİ	
* Öğrencilerden bir yolculuk yapmaları ve bu yolculuk esnasındaki hissettikleri duyguları yazıya dökmeleri istendi. * Bir yolculuk yapmaları şart değil, geçmiş yolculuklarından hayatlarında iz bırakmış, önemli gördükleri yolculuklardan da yola çıkabilirlerdi. * Ders esnasında seçtikleri ya da yaptıkları yolculuklar üzerinden; a) Neden bu yolculuk? b) Hangi duygular içerisinde yapıldı? c) Bunu farklı yapan neydi? gibi sorgulamalar yapıldı, tek tek konuşulup düşünceler ifade edildi. * Bu aşamadan sonra yaptıkları yolculuktaki hisler üzerinden bir sofraya düzeni tasarlama istendi. * Yolculukta yaşadıkları hisler, bir sofraya düzeninde karşılık buldu. * Uygulama esnasında farklı disiplinlerden yararlanılıp istenilen ifade aracıyla çalışmalar kurgulandı. Bu çalışmada öğrenciler istedikleri şeyleri, istedikleri ifade aracıyla çalışmalarını oluşturdular.	

Yolculuk ve Sofra Düzeni Etkinliğine Yönelik Bulgular

Etkinlik, öğrencilerin kavramsal sanatla ilgili öğrendikleri bilgileri kendi hayatlarından parçaları kavramsal ürüne dönüştürerek kalıcı öğrenmelerine yardımcı olacak şekilde planlanmıştır. Sofra düzeni ve yolculuk etkinliği, öğrencilerin iki farklı durum arasında bağlantı kurabilmeleri ve bunu diledikleri sanatsal ifade aracıyla ürüne dönüştürmeleri sürecini yaşatmıştır. İlk etkinlik olan nesne dönüştürmeden farklı olarak öğrencilere sınırlama getirilmiştir. Öğrencilerden yaptıkları bir yolculuktan yola çıkarak sofraya düzenine bir uyarılama yapmaları istenmiştir ve bu ufak sınırlamanın öğrencileri diğer etkinliğe göre biraz daha zorladığı görülmüştür. Öğrencilerden bazıları iki durum arasında ilişki kurmakta ve bunu sanat ürününe dönüştürme sürecinde sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Etkinliğe atı bulgular üç ana tema başlığı altında toplanmış ve incelenmiştir.

Tablo 6.

Yolculuk ve Sofra Düzeni Etkinliğine Ait Bulgular

Etkinliğe İlişkin Bulgular
Etkinliğin yapısına ilişkin bulgular
Etkinliğin katkısına ilişkin bulgular
Yaşanan sorunlara ilişkin bulgular

Etkinliğin Yapısına İlişkin Bulgular: Yolculuk ve sofrası düzeni etkinliğinin yapısına ilişkin bulgular aşağıda gösterildiği biçimde iki tema altında yorumlanmıştır.

- Araştırmaya dayalı olması
- Rahat sınıf ortamı

Öğrenciler sofrası düzeni ve yolculuk arasında bağlantı kurabilmek ve bağlam oluşturabilmek adına teorik ve görsel araştırmalar yapmışlardır. Araştırmacı öğrencilere bilgiyi verirken aynı zamanda onları araştırma yapmaya da yönlendirmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Şefika şu sözlere değinmiştir:

“Bize direkt bilgi sunulmadı, bilgiyi biz araştırınca gerçekten araştırmaya yönelik bir bilgi yapınca daha kalıcı oldu bizim için. Mesela ben arkadaşımın anlattığı çalışmalarla aklımda kalıyor çoğu şey. Belki bir hoca sabit bir şekilde anlatsa bu kadar anlamazdım. Ama bu araştırma olayı gerçekten bizim yararımıza oldu (Şefika G, st. 76-79)”.

Etkinlik kapsamında öğrencileri araştırma yapmaya teşvik etmek için araştırmacı, öğrencilerden kavramsal sanat çalışmaları yapan bir sanatçı seçip sınıf ortamında sunum yapmalarını istemiştir. Bu sunumların araştırma yapmayı öğrenmelerine ve sunum yapma becerisi kazanabilmelerine olan katkılarına yönelik Beril “(22:06) *Bir de mesela sunum filan yaptık ya, o da çok güzel bir şey çünkü bir şeyler araştırdık, insanların karşısına çıkıp bir şeyler anlatabilmek, sunabilmek, araştırabilmek iyi oldu. Bunu her iki haftada bir yaptırabilirsiniz (22:20) (DV1-20 Aralık 2012)*” sözlerini kullanmıştır. Genel olarak süreç değerlendirildiğinde, etkinliğin araştırmaya dayalı bir yapıda olmasının, öğrencilerin yaptıkları araştırmaları sınıf içinde paylaşımlarının, onlara katkı sağladığı söylenebilir. Öğrencilerden hepsinin bu araştırma sürecini yaşadığı söylenemez ancak araştırmacının yönlendirmeleriyle bu konuda sıkıntı yaşayan öğrencilerin de ilerleyen zamanlarda sürece dahil olduğu ifadelerinden ve davranışlarından anlaşılabilir.

Öğrenciler, ifadelerine göre daha önceki derslerinde, önlerinde bilgisayarları birbirlerine sırtları dönük vaziyette iletişime kapalı olarak ders işlemişlerdir. Birlerinin çalışmalarına kimi zaman kısa ve yorumlarda bulunmuşlar kimi zaman ise hiç yorum yapmamışlardır. Bu uygulamalarla birlikte sınıf içinde kendilerini rahat hissetmişler ve iletişime daha açık hale gelmişlerdir. Uygulamanın tartışma, sorgulama, kendini ifade etme özelliklerinden dolayı etkinlik süresince rahat bir sınıf ortamı yaratılmıştır. Bu durumu Erkan “*Önceden gırgır şamataydı, herkes böyle laptopları ile otururdu, herkes işine yoğunlaşırdı, arada beraber sigara içmeye giderdik, öyleydi yani (15:50) (DV3-20 Aralık 2012)*” cümleleriyle açıkça dile getirmiştir.

Etkinliğin Katkısına İlişkin Bulgular: Etkinliğin katkısına ilişkin bulgular aşağıda gösterildiği gibi dört alt tema altında toplanmış ve incelenmiştir.

- Araştırma yapma
- Eleştiriye açık olma
- Deneyim kazanma
- Sanatsal bakış açısı

Araştırmaya dayalı ve sorgulayıcı yapıda olan sofraya düzeni ve yolculuk etkinliği süresince araştırmacı öğrencileri araştırma yapmaya ve okumaya yönlendirmiştir. Öğrencilerdeki okuma ve araştırma konusundaki eksikliğini gören araştırmacı sınıf ortamında bu konu üzerine konuşunca öğrencilerin genelinde araştırma yöntemleri dersi almalarına rağmen, kaynaklara nasıl ulaşabilecekleri konusunda eksiklerinin olduğunu fark etmiştir. Araştırmacı bunun üzerine öğrencilere internet üzerinden nasıl bilimsel kaynaklara ulaşabilecekleri hakkında kısa sunum yapmıştır. Konuyla ilgili olarak Beril “*Ne bilim hani mesela doğru dürüst internette nasıl araştırma yapılır ne yapabilirim mesela öğrendik yani ben öğrendim (Beril G, st. 132-133)*” ifadesini kullanmıştır. Öğrenciler bilimsel kaynaklara nasıl ulaşılacağını öğrendikten sonraki süreçte daha az sıkıntı yaşamışlardır.

Daha önceki dönemlerde öğrenciler birbirleriyle fazla iletişim kurmadıklarını sadece çalışmalarını yapıp ders öğretim elemanına gösterdiklerini ve ondan yorum aldıklarını belirtmişlerdir. O süreçte arkadaşlarından gelen en ufak eleştiriyi olumsuz kabul edip tepkiler verdiklerinden bahsetmişlerdir. Konuyla ilgili olarak Oktay “*Ondan önce o kadar da çok etkileşimde değildik yine okulda eleştiri yapıyorduk yaptığımız işlere o kadar (Oktay G, st. 114-115)*” sözlerini kullanmıştır.

Öğrenciler ilk çalışmalarlarıyla bu etkinlik sürecini kıyasladıklarında kendilerindeki eksikliklerin ve kaydettikleri gelişimin farkına varmışlar ve bunu ifadelerine yansıtmışlardır. Çalışmasındaki efekt, kurgu hatalarını fark edip, bunları ikinci çalışmasında düzeltmeye çalışan Erkan, bu sürecin kendisi için bir deneyimleme süreci olduğunu sözlerine yansıtmıştır. Çalışmaların tamamlanmasından sonra da “*Projeler tamamlandı ve benim için çok büyük bir deneyim oldu (Erkan Günlük, 13 Aralık 2012)*” cümlesini günlüğüne aktarmıştır. Oktay ise “*Çalışma hani çok aşına olmadığımız bir grafik, o yüzden kavramsal sanat falan. Gayet verimli olduğunu düşünüyorum. Bizim deneyimlerimizin daha böyle hani bilincine varmamıza neden oldu (Oktay G, st. 10-12)*” sözleriyle deneyimlerinin farkına vardığına dikkat çekmiştir.

Şefika, etkinliğin şu ana kadar kafasında oluşan grafik dersi algısını değiştirdiğinden bahsederek, herhangi bir nesneyi farklı bir anlamda kullanabileceğini daha önce düşünmediğini sözlerine eklemiştir. Benzer bir düşünceyi taşıyan Nihal, önceden bir sanat eseri gördüğünde o konuda fikri, bilgisi olmadığından onu güzel bulduğunu ifade etmiş ancak bu aşamadan sonra gördüğü her şeye eleştirel bir gözle bakabildiğine vurgu yapmıştır. Beril, “*Sürekli yeni sanat hakkında konuşmak izlemek gerçekten iyi bakış açımızı genişletiyor. Yeni sanatları, yapılan işleri görmek şevklendiriyor (Beril Günlük, 13 Aralık 2012)*” cümleleriyle derste yoğun olarak verilen kavramsal sanat, güncel sanat bilgilerinin bakış açısını değiştirdiğinden söz etmiştir. Göstergibilim konusunun derste incelenmesinden sonra, öğrenciler gördükleri her şeye karşı bakış açılarının değiştiğini, bu nesne acaba sanat eserinde ne için ve hangi anlamda var olduğuna yönelik sorgulamalar gerçekleştiklerini sözlerine yansıtmışlar.

Genel olarak öğrencilerden elde edilen bilgileri incelediğimizde, ders esnasında kavramsal sanata yönelik anlatılan göstergebilim, yapıbozum gibi konuların öğrencilere katkı sağladığı söylenebilir. Bunun yanı sıra etkinliğin kapsamında gösterilen videolar, fotoğraflar ve sunumların buna etkisi olduğu düşünülebilir. Öğrencilere yaşatılan tüm bu öğrenme sürecinden sonra öğrenciler de kendilerindeki değişimleri fark etmiş ve gerek günlüklerinde gerekse görüşme konuşmalarında ve ders esnasında bunları dile getirmişlerdir.

Yaşanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Etkinlik süresince yaşanan problemler öğrenci günlükleri ve görüşmelerden elde edilen verilere göre bağlantı kuramama, okuma yapmama ve özgün fikir oluşturma başlıkları altında üç temada toplanmıştır. Sofra düzeni ve yolculuk etkinliğinde öğrencilerden yaptıkları bir yolculuğu sofra düzenine uyarlamaları istenmiştir. İlk konu olan nesne dönüştürmeye göre biraz daha sınırlayıcı yapıda bulunan bu etkinlikte öğrencilerin yolculuk ile sofra düzeni arasında bağlantı kurma aşamasında sıkıntılar yaşadıkları gözlemlenmiştir. İlk aşamada ele alacakları konu hakkında net olan öğrenciler, sonraki aşamada bunu sofra düzeniyle ilişkilendirmede zorluk çekmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak Beril şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bir yerde bir sınırlılık oluyor ya sofra düzeni ya da mesela bir yolculuk ya iki şey arasında birini diğerine bağlayamıyor falan böyle, çok tıkanmadım böyle zaman iyi bir zaman 1 ay az zaman değil çok iyi işler çıkartılabildi ama ben çıkartamadım, o yüzden (Beril G, st. 30-32)”.

Nihal’in Beril ile etkinliğin konusundaki sınırlama üzerinde benzer düşünce ve hislere sahip olduğu görülmektedir. Bunu Nihal’in “*Aslında ikinci çalışmada ben biraz zorlandım. Konuya bir türlü ısınamadım aslında ısındım ama bir türlü oturtamadım kafamda düşüncelerimi, ondan aslında yaptığım çalışma da pek sinmedi içime (Nihal G, st. 27-29)*”.ifadesinden anlaşılmaktadır.

Gerçekleştirilen görüşmede, verilen kaynakları okumadığını itiraf eden Gülçin, bunu bir zorlama olarak algılamış ve bunu karakterinin bir parçası olarak yorumlamıştır. Bu noktada, öğrencilerin okuma alışkanlıklarının, algılarının ve karakterlerinin farklı olduğu sonucu çıkartılabilir. Her öğrencinin okuma ya da başka bir şeye karşı geliştirdikleri tavır, algılayış biçimi, davranış biçimi farklılık göstermekle beraber sınıf içerisinde tek bir davranış biçimi ya da alışkanlık oluşturmaya çalışmak doğru olmayabilir. Ancak araştırma için öğrencilerin, temel düzeyde araştırma yapma becerisi ve kavramsal sanat anlamında da teorik bilgilere sahip olmalarının, kendilerini, çalışmalarını doğru ifade edebilmelerini, çalışmalarının kalitesini etkileyen bir durum olduğu söylenebilir.

Kavramsal Sanat Sergisine İlişkin Bulgular

Öğrenciler okulun sergi salonunda, kavramsal sanat uygulamalarına yönelik yaptıkları ilk çalışmalarını “Duyguları dönüştürdük” ismini verdikleri sergi ile 17 Aralık 2012 tarihinde izleyiciye sunmuşlardır. Sergide derse katılan bütün öğrencilerin nesne dönüştürme etkinliğine dair yaptıkları çalışmalar yer almıştır. Öğrenciler zaman zaman bu süreçte gerginlikler yaşasalar da, serginin onlar için ilk olması ve sergi düzenleme sürecinin nasıl işlediğine dair bilgi edinmeleri açısından önem taşımaktadır.

Gerçekleştirilen kavramsal sanat sergisine ilişkin bulgular, araştırmanın “Kavramsal sanat sergisine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik olarak gerçekleştirilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu kapsamda, öğrencilerle yapılan görüşmeler ve ders kamera kayıtlarından elde edilen bulgular serginin ilk olması, farklı olması ve memnuniyet başlıkları altında üç temada ortaya koyulmuştur.

Şefika, serginin onlar için ilk olmasının önemine vurgu yapmış ve ortaya çıkan sonuçtan, alınan tepkilerden oldukça mutlu olduğunu sözlerine yansıtmıştır. Sergiyi gerçekleştirme konusunda ilk başta umutsuzluk yaşadığını belirten Beril “ (20:40) mesela sergi konusunda yok dedim yapılmaz, ilk zamanlarda düşünüyordum neyle sergi açıcım ki ne koyacağım ki sergiye, ama sergi açtık çok da güzel oldu beklentimizin de üstünde oldu, teşekkür ederiz yani (21:08) (DVI-20 Aralık 2012)” cümlelerini kullanmıştır. Öğrenciler serginin ilk olmasından dolayı teknik bazı sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çalışmaları ile ilgili kavramsal açıklamayı içeren manifestolarını sergi sırasında bir panoya topluca asmışlar ancak bazı öğretim elemanlarından manifestolarını çalışmalarının yanına asmaları ya da herkesin eline vermeleri gerektiği yönünde eleştiriler almışlardır. Bu durumu da sonraki çalışmalarında dikkate alacaklarını ve tekrarlamayacaklarını sözlerine yansıtılmışlardır.

Öğrenciler yaptıkları serginin, okulda daha önce düzenlenmiş olan sergilerden daha farklı olduğunu ifade etmişlerdir. Farklı olmasından dolayı da kendilerini iyi hissettikleri gözlemlenmiştir. Konuyla bağlantılı olarak Oktay görüşme sırasında “önceki sergilere bakıyordum, böyle geliyorlar resme bakıyorlar geçiyorlar. Böyle çok kalıcı değil. Ama bunda böyle insanları farklı bir sergiye sürükledik. Herkes böyle izliyor çok güzel çok başarılı falan, devamını da istiyorlar herhalde (Oktay G, st. 125-127)” ifadelerine yer vermiştir. Şefika, “(02:14) Kimse grafik sergisine, video art sergisine pek alışık olmadığı için farklılık yarattığını düşünüyorum. Zaten düzenlemeyi de beğendiler ortam içindeki koyduğumuz yerdeki düzenlemeyi, ışıkları (02:20) (DVI-20 Aralık 2012)” sözleriyle düzenledikleri serginin alışılmış grafik tasarım sergilerinden farklı olduğunu vurgulamıştır.

Öğrencilerin genel olarak sergileme sürecinden ve aldıkları olumlu geri dönüşlerden, eleştirilerden memnun kaldıkları ve mutlu oldukları söylenebilir. Daha önce sınıf ortamında kalan eleştirilerin, o ortamın dışındaki kişilerce izlenip değerlendirilmesi durumunun, öğrencilerin özgüvenlerinin gelişmesi anlamında da önem taşıdığı görülmektedir. Çalışmalarını başkalarına sunma konusunda yaşadıkları kaygıyı büyük ölçüde yok etmesi bakımından da büyük öneme sahip olan serginin, öğrencilerin bireysel gelişimlerine katkı sağladığı söylenebilir.

Kavramsal Sanat Uygulaması Öğretim Sürecine İlişkin Bulgular

Uygulama sonrası öğrencilerin kavramsal sanat algılarına ve öğretim sürecine ilişkin bulgular, araştırmanın “Öğrencilerin kavramsal sanat ürünü geliştirdikleri Grafik Tasarımı dersinin öğretim sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu kapsamında değerlendirilmiştir. Uygulama öncesi kavramsal sanata bakış açıları sadece bir akımdan ibaretken, şu an kavramsal sanatı düşünce üretebilme, düşünceyi sanat nesnesine dönüştürebilme ve yansıtabilme olarak algıladıkları sonucuna varılmıştır. Düşünce üretebilmeyi, tasarım yapabilmeyi tek boyutlu olarak görürken şu an her şeye farklı bir boyuttan çok yönlü olarak irdeleyerek baktıklarını ifade etmişlerdir. Yaptıkları şeyin logonun, amblemin ya da bir tuval resminin dışına çıktığını dolayısıyla gördükleri her nesnenin kavramsal bir bağlam içinde kullanılarak sanat eserine dönüşebileceğini vurgulamışlardır. Uygulama sonrası öğrencilerin kavramsal sanatın öğretim sürecine ilişkin bulguları aşağıda görüldüğü üzere iki tema altında toplanmıştır:

- Etkileşimli ders ortamı
- Motive etme

Derslerin sınıftaki tüm öğrencilerin katılımıyla yapılması öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlamıştır ve bu sayede öğrenciler kendilerini daha iyi ifade eder hale gelmişlerdir. Büyük bir masanın etrafına birbirlerine bakarak, yansıtılan görüntüleri yorumlayarak, çalışmaların gelişim

süreçlerini haftalık olarak değerlendirerek öğretim sürecinin gerçekleşmesi konuyu daha iyi anlamalarını sağladığı görülmüştür. Konuyla ilgili olarak Şefika “*Ders işleyişi iyiydi çünkü biz görsel sanatlar eğitimi alıyoruz ki görsel sanatlar eğitimi dijital bir ortamda sağlanıyor. Bize projeksiyonda gösteriliyor. Çalışmalarımızı projeksiyon üzerinde yorumlatarak, eleştirerek (Şefika G, st.122-124)*” sözleriyle düşüncelerini yansıtmıştır. Dersin işleniş biçimini, dersteki sunumları, videoları, teorik bilgileri yararlı bulduğunu ifade eden Gülçin, derste kendini rahat hissettiğini, derslerin sohbet havasında geçtiğini ifadelerine yansıtmıştır:

“Sınıftaki eleştiriler gayet iyiydi. Dersin işleyişi çok yararlıydı. Olması gerektiği gibiydi. Eğer bir grafik tasarım öğrencisi böyle bir ders görmesi gerekiyorsa bu çok yararlıydı. Yaptığımız işler, sunumlar, video izlemeler ve saireler bunlar çok iyiydi. Tadındaydı, zorlamıyordu, sıkılmıyordu, gayet güzeldi sohbet havasında geçiyordu (Gülçin G, st. 157-150)”.

Öğrencilerin, süreç içinde somut çalışmalar ortaya çıkardıkça kendilerine olan güvenleri arttığı ve konuya karşı yakınlık hissettikleri görülmüştür. Dersin işleniş sırasında herkesin rahatça fikrini söyleyebilmesi, eleştiride bulunabilmesi, çalışmalarını anlatabilmesi konuya dair çalışma isteklerini arttırmıştır. Negatif eleştiri alsalar bile bunun kendilerinin ve ortaya koydukları ürünlerin gelişimi için yararlı olduğunu düşünerek pozitif adımlar atmışlardır.

Uygulama Sonrası Öğrencilerin Kavramsal Sanata İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin günlüklerinden, gerçekleştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşmelerden ve ders kamera kayıtlarından elde edilen verilere göre, uygulama sonrası öğrencilerin kavramsal sanat hakkındaki görüşleri üç tema altında sunulmuştur:

- Farklı sanat anlayışı
- Farkındalık sağlama
- Gelişim gösterme

Öğrenciler kavramsal sanat çalışmalarını, geleneksel yöntemle yapılan çalışmaların dışında, farklı bir sanat anlayışı olduğunu ifade etmişlerdir. Boya, fırça, tuval ya da sadece bilgisayar destekli tasarım programlarında yapılan çalışmalardan öte her malzemeyi düşüncelerinin ifadesinde kullanabildiklerinden kendilerini daha özgür hissetmişlerdir. Beril “*Artık sanat denen şey ne bileyim tabloyu aştı geçti yani şuan. Böyle hani bunu yaptık burada şu iki işte de (21:07) (DV-20 Aralık 2012)*” sözleriyle bu konu hakkındaki düşüncesini ortaya koymuştur. Öğrencilerden Oktay “*(04:50) Çok rahatız, özgürüz. diğer grafik sınıflarına bakıyorum herkes hala amblem, logo tasarımı ile uğraşıyorlar. Hani bazı şeyleri böyle geriden takip ediyorlar gibi geliyor bana (05:10) (DV-20 Aralık 2012)*” şeklindeki sözleriyle kendilerini özgür hissettiklerini, logo, amblem tasarımı yerine farklı şeyler yaptıklarını anlatmaya çalışmıştır. Öğrendikleri teorik bilgileri kendileri uygulamaya dönüştürdüklerinde, bir yandan aslında sürecin görüldüğü kadar kolay olmadığını anlarken diğer yandan kendilerinin kavramsal sanat ürünü ortaya koyabildiklerini görerek motive olmuşlardır.

Öğrencilerin Sanatsal Çalışmalarına İlişkin Bulgular

“Öğrencilerin kavramları sanat ürününe dönüştürmeleri nasıl gerçekleşmektedir?” sorusuna yönelik olarak araştırma, sunum ve sanatsal ürün geliştirme basamakları izlenmiştir. Ayrıca ikinci araştırma sorusu olan, “öğrenciler, kavramdan sanat ürünü geliştirirken; nasıl bir sorgulama ve araştırma süreci yaşamaktadır, düşünceyle bağlantılı malzeme araştırmasını ve seçimini nasıl yapmaktadır, bilgi ve

deneyimlerini ürüne nasıl yansıtmaktadır, yaşadıkları sorunlar nelerdir ve bunları nasıl çözmektedir?” sorusuna yönelik çözümlenmeler yapılmıştır.

Tablo 7.

Nesne Dönüştürme Etkinliğine İlişkin Öğrenci Çalışmaları Kavram ve İfade Araçları

Öğrencinin Adı	Düşünsel Tema	İfade Aracı
Oktay	Yakın mesafede kimse ile göz teması kuramama durumu	Yerleştirme
Beril	Rüyalar- kabuslar	Video sanatı
Erkan	Gerilim	Video sanatı
Nihal	Zaman	Video sanatı
Şefika	Trafik kazası	Afiş
Gülçin	Panik atak	Video sanatı

Yukarıdaki tabloyu incelediğimizde öğrencilerden dördünün ifade aracı olarak video sanatını seçtikleri, birisinin yerleştirme yaptığı, kalan birisinin de afiş çalışması yaptığı görülmektedir. Ele aldıkları kavramları incelediğimizde ise etkinliğin yapısı itibariyle hayatlarından yola çıkan çalışmalar gerçekleştirdikleri ve genel olarak olumsuz yönde etkilendikleri olayları seçtikleri anlaşılmaktadır. Öğrencilere bu durum sorulduğunda, negatif şeylerin yaşamlarında daha fazla iz bıraktığı ve olumlu şeylere göre daha fazla hatırlandığı yönünde yanıtlar alınmıştır.

Resim 1. Oktay'ın nesne dönüştürme etkinliğine ait yerleştirme çalışması.

Resim 2. Gülçin'in nesne dönüştürme etkinliğine ait video sanatı çalışması ekran görüntüsü

İkinci uygulama konusu olan sofraya düzeni ve yolculuk etkinliğine dair öğrencilerin kavram ve ifade biçimi seçimleri tabloda sunulmuştur.

Tablo 8.

Yolculuk ve Sofra Düzeni Etkinliğine İlişkin Öğrenci Çalışmaları Kavram ve İfade Araçları

Öğrencinin Adı	Düşünsel Tema	İfade Aracı
Oktay	İnsanın yaşam yolculuğu	Yerleştirme
Beril	Süreklilik kazanan yolculuk	Fotoğraf
Erkan	Yolculukta yaşanan tedirginlik hali	Video sanatı
Nihal	Kısa sürede sık şehir değiştirme	Yerleştirme
Şefika	Aile büyüklerine yapılan yolculuk	Fotoğraf
Gülçin	Sadakatsizlik	Video sanatı

Öğrenci ürünlerinin değerlendirildiği dereceli puanlama anahtarında (rubrik) ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde, genel olarak öğrencilerin malzeme seçimi ile düşünce arasında bağlantı kurma aşamasına oranla düşük puan aldıkları görülmüştür. Özayten'e (1992) göre bir kavramsal sanat eseri yaparken birkaç durumda hataya düşülebilmektedir. Bunlardan birincisi sanatçının yansıtmak istediği düşünceyi ifade ederken yanlış obje seçimi yapması ve düşüncelerini çok soyut düzlemde yansıtmasıdır. Diğer hata ise, düşünce iletimine aracı olan çok fazla nesne kullanması ve izleyiciye düşünme, sorgulama payı bırakmadan her şeyi açıklıkla yansıtmasıdır.

Resim 3. Şefika'nın nesne dönüştürme etkinliğine yerleştirme çalışması

Öğrencilerin çalışmaları bu noktadan değerlendirildiğinde özellikle ilk etkinlik olan nesne dönüştürme çalışmalarında çok fazla nesne ile ifade yoluna gittikleri ve izleyiciye düşünme payı bırakmadıkları görülür. Araştırmacının yönlendirmeleriyle birlikte ikinci çalışmaları olan sofraya düzeni ve yolculuk etkinliğinde bu durumdan bir parça sıyrıldıkları, az nesne ile ifade yoluna gittikleri anlaşılır. Ancak bu noktada da çalışmalarda yan anlam yerine düz anlam kullanımı ile düşünce iletmeye çalıştıkları ortaya çıkar. Öğrencilerin bu tarz hatalara düşmeleri gayet normal kabul edilebilir. Çünkü sadece bir dönem boyunca teorik ve uygulama şeklinde gördükleri ders kapsamında bu uygulamaları gerçekleştirdiklerinden dolayı hatalar yapabilirler. Kavramsal sanat uzun bir süreç ve altyapı gerektirir. Öğrencilerin yaptıkları çalışmaların her biri bu süreci deneyimlediklerinden dolayı önemli ve değerli görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Kavramsal Sanat Çalışmalarının Öğretim Sürecine Yönelik Sonuçlar

Kavramsal Sanat çalışmalarının öğretim sürecinin nasıl yürütüldüğüne yönelik sonuçlar, öğrencilerin derse olan katılımları, kavramsal sanata yönelik yaptıkları araştırmaları, düşünce süreçleri ele alınarak ortaya koyulmuştur. Öğrenci bilgi formlarından elde edilen verilere göre, öğrencilerin kavramsal sanat hakkında kuramsal bilgilerinin zayıf olduğu görülmüş ve bu yöndeki eksikliklerini giderebilmek adına ders planları hem teori hem de uygulamayı kapsayacak şekilde hazırlanmıştır. Öğrencilere kavramsal sanat, modernizm, postmodernizm, bienaller, yapıbozum gibi kavramlar sanatçılardan örneklerle yoğun şekilde aktarılmaya çalışılmıştır. Sınıftaki öğrencilerin genelinde okumayı sevmeyi yönünde sonuca ulaşılmıştır. Kavramsal sanat çalışmaları yapabilmek için kuramsal alt yapıyı güçlendirmek gereklidir. Bu problemi çözebilmek için araştırmacı, facebook grubu üzerinden okuma parçaları paylaşmış öğrencileri yönlendirmiştir. Yine okuma yapmadan derse gelindiğinde, araştırmacı sınıf içinde kaynakları okutup tartışmaya sunmuştur. Araştırma yapma ve internet üzerinden bilimsel kaynaklara ulaşma yöntemlerini bilmediklerine dair öğrencilerden geri bildirim alınmıştır. Bu eksikliği giderebilmek için, araştırmacı sınıf ortamında projektörle bilgisayar ekranından sunum yapmıştır. Bu anlatımdan sonra öğrenciler ilgili kaynaklara ulaşmada sıkıntı yaşamamışlardır.

Öğrencilerin video sanat çalışmalarının montaj aşamasında teknik sıkıntılar yaşadıkları görülmüştür. Bu sorunu halledebilmek için sınıf içi yardımlaşma yoluna gidilmiş ve çözümlenmiştir. Öğrencilerde bilgisayar destekli tasarım programı kullanımı konusunda eksiklikler görülmüş ve bunun giderilebilmesi yönünde ilgili program kullanımına yönelik seminerler verilmiştir. Zamansal problemler yaşadıkları için öğrencilere çalışmalarını tamamlayabilmeleri adına ek süre verilmiştir.

Öğrencilerin kavramsal sanat ve farklı sanatsal ifade formlarına ilişkin alguları değiştirilmeye çalışılmıştır. Sınıf ortamında öğrencilerin katılımıyla derslerin işlenmesi ve haftalık olarak uygulama süreçlerinin yansıtılıp yorumlanmasının kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi anlamında olumlu yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilere ilk sergi deneyiminin yaşatılmasıyla birlikte, çalışmalarının sınıf ortamı dışında izleyiciye sunulması öğrencilerin üzerlerindeki çekimserliği yenmesine yardımcı olduğu görülmüştür. Ayrıca sergi sırasında izleyicilerden aldıkları olumlu geri dönüşlerin onların motivasyonunu artırıcı etki yarattığı gözlemlenmiştir.

Kavramsal Sanat Çalışmalarının Öğrencilerin Sanatsal Ürünlerine Olan Yansımalarına İlişkin Sonuçlar

Öğrencilerle kavramsal sanat uygulamaları kapsamında “Nesne Dönüştürme” ve “Sofra Düzeni ve Yolculuk” olmak üzere iki etkinlik gerçekleştirilmiştir. Her iki etkinliğin ortak özelliği, öğrencilerin çalışmalarını yaparken kendi yaşantılarından yola çıkmaları olmuştur. Öğrenciler çalışmalarını gerçekleştirirken istedikleri farklı sanatsal ifade formlarını kullanmışlar ve geleneksel ifade biçimlerinin dışına çıkmışlardır. Bu anlamda Azılıoğlu'nun (2011) araştırmasında ortaya çıkan sonuçlarla benzerlik taşır. “Sanat Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Kavramsal Sanat'ın Yansıma Olanakları” adlı tezinde Azılıoğlu; yalnızca tuval ve boyaya bağlı bunların sınırları dışından çıkamayan, felsefeden, düşünceden, yasamdan kopuk bir anlayış bireyi çağın ilerisine taşıyamadığı, sanatı ve sanatçıyı topluma kimlik kazandırmada yeterli düzeye ulaştıramadığı sonucuna ulaşmıştır.

Aynı zamanda, farklı malzeme kullanımının yaratıcılık ile olan olumlu etkileşimleri ve yaratıcılığa katkıları uzman ve yetkin kişilerin görüşleriyle de doğrulanmıştır.

Grafik Tasarımı Dersi'nde uygulanan kavramsal sanat uygulamalarının, öğrencilerin çalışmalarına farklı biçimlerde yansıdığı görülmüştür. İlk etkinlik olan "Nesne "Dönüştürme" çalışmasında öğrencilerin daha fazla obje kullanarak asıl önemli olan düşünceyi daha geri plana aldıkları görülmüştür. Bu anlamda Özayten'in (1992) bahsettiği Kavramsal Sanat çalışmaları yaparken en çok düşülen hata olan çok fazla nesne kullanımıyla birlikte düşüncenin geri plana itilmesine örnek oluşturabilir. Verilen kuramsal bilgilerin, gösterilen kavramsal sanat örneklerinin ve okumaların etkisiyle ikinci çalışma olan "Sofra Düzeni ve Yolculuk" etkinliğinde öğrencilerin çalışmalarında daha az nesne kullanıma yöneldikleri, düşünceyi önemsedikleri görülmüştür.

Kavramsal sanat uygulamalarının, ders kapsamında verilen bilgilerin ve gösterilen örneklerin öğrencilerin sanatsal bakış açısında değişiklik yarattığı görülmüştür. Ching (2015) "İlkokullarda Çağdaş Sanat Öğretimi (Teaching Contemporary Art in Primary Schools)" isimli makalesinde, öğrencilere gösterilen sunumların ve çağdaş sanat eserlerinin öğrencilerin çağdaş sanatı algılayış biçiminde olumlu yönde değişiklik yarattığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde derslerde gösterilen örnekler ile öğrenci çalışmalarının değerlendirme süreci onların düşünce biçimlerinde farklılıklar yarattığı görülmüştür. İlk zamanlarda kendilerindeki bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak, güncel sanat örneklerine ve uygulamalarına uzak durduklarını ifade ederlerken, şu an gördükleri örnekleri anlamlandırmaya ve eserin vermek istediği düşünsel temaya ulaşmaya çabaladıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çevrelerinde gördükleri nesnelere ve olaylara sanatsal bir sorgulamayla yaklaştıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrenciler, kendilerinin de kavramsal sanat bağlamında çalışmalar yapabildiklerini gördüklerinde özgüvenlerinde olumlu yönde değişim yaşadıklarını aktarmışlardır. Öğrencilerin ilk defa kavramsal çalışmalar yaptıkları için düşünce ile malzeme arasında ilişki kurma aşamasında ve bağlam oluşturmada sıkıntı yaşadıkları görülmüştür. Çalışmalarında düşünceyi yan anlam ile yansıtmak yerine düz anlamlı temsili bir ifade biçimiyle aktarmışlardır. Bu konuda yeterlilik kazanabilmeleri için çok fazla okuyup, görmeleri, araştırmaları ve yapılan uygulamaların bir dersle sınırlı olmaması gerekmektedir.

Eylem araştırmasının yapısı itibarıyla araştırmacının sorunlara çözüm getirebilmesi, öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini ve düşüncelerini kolayca ifade edebilmelerini sağlamıştır. Araştırmacıyla rahat diyalog kurabildikleri için sorumluluklarını yerine getirmediklerinde bile dersten kaçmayıp bunu açıkça dile getirdikleri görülmüştür. Araştırmacı haftada iki gün Eskişehir'de bulunduğundan, öğrenciler herhangi bir problemle karşılaştıklarında ders dışında da rahatça araştırmacıya ulaşabilmişler ve çözüm bulmuşlardır.

Öneriler

Öğrencilerin kuramsal eksikliklerinin giderilebilmesi adına, Sanat Eğitimi verilen kurumlarda teori ve uygulamanın bir arada yürütüldüğü ders içerikleri hazırlanabilir. Öğrencilere sanat tarihi, görsel kültür, dijital sanat, güncel sanat pratikleri gibi çok yönlü günümüz sanat anlayışına uygun dersler verilebilir. Öğrencilerin günümüz sanatını anlamaları, bu alanda sanatsal ürünler ortaya koyabilmeleri için akademik eğitim hayatlarında, sadece bir dönemlik ders ile bu deneyimi yaşamaları yetersiz kalmaktadır. Bunun için Sanat Eğitimi öğretim programlarının günümüzün gerekliliklerini sağlayacak şekilde yeniden gözden geçirilmesi düzenlenmesi gerekmektedir. Öğrencilere lisans birinci sınıftan

İtibaren düşünsel projeler vermek, bunu tüm lisans eğitimi boyunca aynı amaç doğrultusunda yansıtmak gerekir. Öğrencilere teknik deneyimlerin dışında, çevresiyle, kendisiyle bağ kurabileceği yeni ifade araçlarının, teknolojiyi kullanabileceği, yaratıcılığını yansıtabileceği ortam ve teknik imkanların sağlanması gerekmektedir.

Yükseköğretim düzeyinde Sanat Eğitimi kurumlarının ders programları incelendiğinde çoğunda geleneksel, biçim ve teknik anlamda öğretim yapıldığı, günümüz sanatına uygun programa eklenen birkaç dersin olduğu görülür. Bu anlamda yetenek sınavlarının içerikleri de gözden geçirilmeli, yaratıcılığı ortaya çıkaracak biçimde yeniden planlanmalıdır. Öğrencilerin temel düzeyde araştırma becerisi kazanmaları ve bilimsel kaynaklara ulaşabilmeleri adına Araştırma Yöntemleri dersi lisans eğitiminin birinci sınıfında itibaren verilmelidir.

Sanat Eğitimi alan öğrencileri sinema-televizyon, endüstriyel tasarım, sosyoloji gibi bölümlerindeki öğrencilerle bir araya getirerek, disiplinlerarası ortak projeler yaptırılabilir ve bu süreç ile ortaya çıkan çalışmalar nitel araştırma yöntemleriyle incelenebilir. Sanat eğitimiyle ilgili alan yazın tarandığında, araştırmaların on sene öncesinde de aynı problemleri ortaya koydukları görülmüştür. Bunu değiştirebilmek ve sanat eğitimi programlarını güncel sanat eğitimi anlayışı ile bütünleştirebilmek adına, ders içeriklerinin, öğrenci kazanımlarının, alanın misyon ve vizyonun, öğrenme çıktılarının yeniden değerlendirilip biçimlendirilmesi yönünde nicel ve/ veya nitel araştırmalar yapılarak yeni sanat eğitimi programı oluşturulabilir. Güncel sanat eğitimi programına yönelik, desen çizimi ve imgesel tasarımı içeren teknik anlamda uygulanan yetenek sınavları için yeni bir ölçme yöntemi ya da uygulamaları ortaya koyacak araştırmalar yapılabilir. Bugün, ana branşlar arasındaki ayrımın silindiği, resim, heykel, grafik gibi disiplinlerin iç içe geçtiği koşullarda, bir öğrenciye ne tür bir sanat bilinci ve eğitimi verileceği programlanmalı ve bu yönde çalışmalar yapılmalıdır. Çağın gereklerine uygun olarak eğitim programları gözden geçirilmeli, dönüştürülmeli ve geleneksel anlayış mantığıyla tek boyutlu değil, çok boyutlu bir eğitim öğretim gerçekleştirilmelidir.

Kaynaklar/ References

- Antmen, A. (2008) *Sanatçılardan yazı ve açıklamalarla 20. yüzyıl Batı sanatında akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Azılıoğlu, K. (2011). *Sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında kavramsal sanatın yansıma olanakları*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya
- Bozdağ Kalaycı, L. (2007). Sanat eğitiminde güncel sanat sorunsalı. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 5-7 Eylül 2007, İstanbul.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3: 77-101.
- Bulut, İ. (2014). 21. Yüzyılda yeni teknolojilerin yarattığı sanat anlayışları ve görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren kurumların eğitim programlarındaki yeri [The concepts in art created by 21st-century technologies and their place in education programmes at art teacher training faculties]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 4 (Özel Sayı 1), 117-132. <http://ebad-jesr.com/>
- Bürger, P. (2012) *Avangard kuramı*. (E. Özbek, Çev.) 7. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ching, C.L.T. (2015). *Theaching contemporary art in primary schools*. Erişim tarihi: 22.11.2018, <https://www.athensjournals.gr/humanities/2015-2-2-3-Ching.pdf>
- Ergün, C. (2012). Temel sanat eğitiminde ve çağdaş sanatta kolaj-fotomontaj. *Marmara Üniversitesi Sanat-Tasarım Dergisi*, 1(3), 5-19.
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture*. New York: Teachers Collage Press.
- Hickman, R. (2004). Art education. 11-18. London: Continuum.
- Özayten, N. (1992). *Batı'da obje sanatı/ kavramsal sanat/ post-kavramsal sanat ve Türkiye'de 1965-1992 yılları arasındaki benzer eğilimler*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Şahiner, R. (2002). Yeni bir binyılın eşiğinde sanat ve yaratıcılık eğitimi üzerine. *Anadolu Sanat Dergisi*, 13, 75-83.
- Whitham, G. And Pooke, G. (2013). *Çağdaş sanatı anlamak*. (T. Göbekçin, Çev.) İstanbul: Optimist Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2001). *Sanatçıları okumak ya da hayali söyleşiler*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Yılmaz, S. (2011). Güzel sanatlar eğitiminde gelişen ve değişen kavramlar ve tanımlar. *Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi 1. Sanat Eğitim Tasarımı Sempozyumu: Dün Bugün Gelecek*, (ss. 129-132). Ankara: Başkent Üniversitesi.

Yazarlar

Dr. Çiğdem TANYEL BAŞAR, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Görsel Sanatlar Eğitimi Bölümünde doktoraasını tamamlamıştır. Grafik Tasarım bölümünde öğretim üyesidir. Çalışma alanı resim, baskiresim, görsel sanatlarda güncel sanat eğitimidir.

Doç. Metin İNCE, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Görsel Sanatlar Eğitimi Bölümünde öğretim üyesidir. Çalışma alanı resim, baskiresim, disiplinlerarası sanattır.

İletişim

Dr. Öğt. Üyesi Çiğdem TANYEL BAŞAR, Beykoz Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, Vatan Caddesi No: 69 PK: 34805 Kavacık – Beykoz/ İstanbul-Türkiye.
e-mail: cigdemtanvel@gmail.com

Doç. Metin İNCE, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Görsel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Yunusemre Kampusu, Tepebaşı/ Eskişehir. e-mail: mince@anadolu.edu.tr

Summary

Purpose and Significance. Looking at the literature, there are researches about conceptual art. However, there has been no applied research on conceptual art applications in the field of Fine Arts Education. In this sense, it is hoped that the data obtained as a result of the research will enable the students to express themselves in artistic way and contribute to the problems experienced by practitioners in the institutions where art education is given. It is aimed to evaluate the process of individualization in the artistic expressions of the students with the conceptual arts and the practices of original expression. The fact that this program is being implemented for the first time in the class in which the research is conducted and the development of the artistic expression forms of the students are considered important for the students to analyze themselves. The overall aim of this research is to show how students develop original expressive forms of artistic production through conceptual art practices. Depending on this general purpose determined, the answers to the following questions are searched:

1. How do students transform concepts into artistic products?
2. While students are developing art products from the concept
 - a) How does a questioning and research process live?
 - b) How is he doing research and selection of materials with thought?
 - c) How does he reflect his knowledge and experience on the product?
 - d) What are the problems they have and how do they solve them?
3. What are the opinions of the Graphic Design course students have developed on the conceptual art product regarding the teaching process?
4. What are the opinions of students on the conceptual art exhibition process?

Methodology. Designed for conceptual art practices, this research was designed with an action research model in order to be able to handle the implementation process in all its aspects and to offer solutions to emerging problems. According to Yıldırım and Şimşek (2011, p. 78), action research includes the practice of the application process by practitioners to understand and solve the problems that arise during the application. It is an approach that facilitates transferring research results to practice by bringing together research and practice.

Results, Discussion, and Recommendations To get the research results, student information forms, student diaries, investigator diaries, lesson cameraworks, semi-structured interviews and sharing on the facebook group were used. The data obtained in the research were revealed and interpreted by thematic analysis method. Two main activities were carried out in the research, namely "Object Conversion" and "Table Layout and Journey". Both events lasted 5 weeks and work was completed during this time.

Students were found to have experienced technical difficulties during the installation phase of their video artwork. In order to solve this problem, intra-class cooperation has been tried and solved. There have been some shortcomings in the use of computer-aided design programs by students and seminars have been held on the use of related programs to address them. Since they have experienced temporal problems, additional time were given to students for complete their work. The perceptions of the

students about conceptual art and different artistic expression forms have been tried to be changed. The processing of the lessons with student participation and the weekly interpretation of the implementation processes have been achieved as a result of positive reflection in the sense of permanent learning.

With the experience of the first exhibition, the students have started to trust themselves more in the artistic sense. It was also observed that the positive feedbacks they received from the audience during the exhibition had an effect on enhancing their motives.

Within the scope of Conceptual Art applications, the students have realized two activities as "Object Conversion" and "Table Layout and Journey". The common trait of both activities was that they were influenced by their own experiences when students were doing their work. Students used different forms of artistic expression that they wanted while conducting their studies and they were out of traditional forms of expression. In this sense, resemblance to the results of Azılıoğlu's (2011) research is similar. He argued that the concept of separating from philosophy, intellect, and life can not carry the individual ahead of the age. Azılıoğlu has reached the point that art and artisans can not reach sufficient level in collecting identity. At the same time, the positive interactions of creativity with the use of different materials and the contributions to creativity are confirmed by the opinions of experts and competent people.

Reflections of the Conceptual Art activities applied in the Graphic Design Course are seen in different forms in the work of the students. In the first activity, "Object Conversion" study, it was seen that students used more objects to get the most important thought back into the background. In this sense, Özyayten's (1992) Conceptual Art studies can be used as an example of pushing the thinking back into the background with the use of too many objects, which are the most mistaken mistakes. It has been seen that the students who use the conceptual art examples shown and the second study with the influence of the readings, "Table Layout and Journey", have less thought about using their objects in their works. It has been seen that conceptual art practices, the information given in the course, and the examples shown have changed the way students view the art. In the early days, they expressed that they are away from contemporary art examples and practices due to their lack of information. They have tried to understand the examples they have just seen and strive to reach the intellectual theme they want to give their work. They also expressed that they are approaching the objects and events they see in their surroundings with an artistic inquiry.

When students see that they can also work in conceptual art contexts, they have reported that they have experienced a positive change in their self-confidence. For the first time students have been doing conceptual work, it has been seen that they are having difficulty in establishing a relationship between thought and material and creating context. In their work, they conveyed the idea in the form of a denotation expression instead of reflecting it with a connotation. In order to be qualified in this subject, a lot of things must be read, seen, investigated, and practiced should not be limited to a lesson.

In order to overcome the theoretical deficiencies of the students, the contents of the course and the theory and practice can be prepared in the Institutes of Art Education. Students can be taught various artistic approaches such as art history, visual culture, digital art and contemporary art practices. The students' sense of contemporary art, in order to be able to present artistic products on this field, their experience in academic education is inadequate with only one semester course in their life. For this it is necessary to re-organize the Art Education curricula to meet the requirements of today. It is necessary to provide students with intellectual projects from the first year of the undergraduate program and reflect this in the direction of the same mission throughout the undergraduate education. Apart from

technical experiences, it is necessary to provide environment and technical possibilities for the students to express their creativity by means of new expression vehicles, technology, and environment that they can connect with themselves.

When the curriculums of the art education institutions at the level of higher education are examined, it is seen that there are a few courses which are suitable for today's art, in which teaching is mostly done in traditional, form and technical sense. In this sense, the content of the talent exams should be reviewed and re-planned in a way that will reveal creativity. In order for the students to gain basic research skills and access to scientific resources, the Research Methods course should be given from the first year of undergraduate education.

By bringing students from the field of Art Education together with students from social departments such as cinema-television, industrial design, sociology, interdisciplinary joint projects can be made and the work that emerges with this process can be examined with qualitative research methods. When the field related to art education was scanned in the literature, it was seen that they had the same problems even ten years before the research. In order to be able to change this and to integrate arts education programs into contemporary art education understanding, a new arts education program can be created by carrying out quantitative and / or qualitative researches on course contents, student achievements, mission and vision of the field, re-evaluation of learning outcomes. Research can be conducted on a contemporary arts education program to demonstrate a new measurement method or applications for skill exams that are technically applied, including drawing design and imagery design.